

Avskrift av

**1936 års skogsutrednings utlåtande med förslag till åtgärder
för åstadkommande av en förbättrad statistik rörande
skogsproduktion och virkesuttag.**

Överlämnat den 2 december 1936.

Avskriften avslutas med ett kort tillägg om personerna i utredningen
och om hur det gick med deras förslag.

Innehållsförteckning¹

	Sidan
Missivskrivelse	3
 Utlåtande med förslag till åtgärder	
- Skogens betydelse för folkförsörjningen	4
- Behovet av statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag	6
- Förefintlig statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag	9
- Förslag till åtgärder för åstadkommande av en förbättrad statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag	16
- Sammanfattning	28
 Bilagor	
A P.M. angående kungörelse om undersökning år 1937 av skogsavverkningen i riket	30
B Förslag till blankett för ”Uppgift till 1937 års undersökning rörande skogsavverkning i kommun”	32
C Förslag till ”Instruktion för genomförande av undersökning år 1937 av skogsavverkningen i riket”	39
D Utkast till statistisk uppställning rörande ”Brukningsdelarnas och landarealens fördelning på brukarekategorier, storleksgrupper och ägoslag”	44
 Tillägg till denna avskrift av utlåtandet	 45

¹ Innehållsförteckning ingår inte i originalhandlingen, utan har lagts till vid den här avskriften.

1936 ÅRS SKOGSUTREDNING

Beridarebangatan 17
Stockholm

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

Enligt lämnat uppdrag har 1936 års skogsutredning att verkställa utredning och avgiva förslag rörande skogsbrukets ekonomiska läge och de åtgärder, som kunna vidtagas för att höja dess bärkraft. Plan för sagda utredningsarbete har Utredningen framlagt för Herr Statsrådet med skrivelse den 7 november 1936. Jämlikt för utredningsuppdraget meddelade direktiv bör, därest vissa spörsmål finnas kunna behandlas för sig, så ske samt särskild utredning med tillhörande förslag framläggas i dylika frågor.

Med anledning därav får Utredningen härmed vördsamt överlämna utlåtande med förslag till åtgärder för åstadkommande av en förbättrad statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag.

Vid utlåtandets justering hava närvarit, förutom undertecknade utredningsmän, av Herr Statsrådet som särskilda sakkunniga tillkallade herrar Berg, Hedlund, Holmbäck, Jansén, Sten och Sundblad. Stockholm den 2 december 1936.

Nils Malmfors

Gerh. Strindlund

/Folke Johansson

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

Folke Johansson.

1936 års skogsutrednings utlåtande med förslag till åtgärder för åstadkommande av en
förbättrad statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag.

Skogens betydelse för folkförsörjningen. Allmänt känt torde vara, att skogen utgör en av grundvalarna för det svenska folkhushållet. Man har beräknat, att värdet av skogens och därpå grundade förädlingsindustriers avkastning motsvarar i runt tal en sjundedel av landets nationalinkomst. Skogens betydelse för folkhushållet torde emellertid vara avsevärt större än vad anförda uppgift anger. I motsats till ett flertal andra näringsgrenar, vilkas produktionsvärden vid beräkningen av nationalinkomsten ingå med mycket betydande belopp, åtnjuta skogsindustrierna i sin egenskap av exportnäring ej något skydd mot utländsk konkurrens. Det förefaller därför, som om man skulle erhålla ett bättre uttryck för vad skogen i förevarande hänseende betyder, om man tager i betraktande den omfattning, som exporten av mer eller mindre förädlade skogsprodukter äger. Nära hälften av Sveriges samlade utförsel består av trävaror, pappersmassa samt papp och papper. Skogen kan därför sägas uppbära en ansevärd del av det välstånd, som för närvarande kännetecknar det svenska folkhushållet.

Beräkningar hava vid flera tillfällen gjorts rörande den ungefärliga fördelningen av den ur skogen härflytande inkomsten. En dylik undersökning, avseende år 1929, gav till resultat, att en femtedel av skogsprodukternas bruttoförsäljningsbelopp (c:a 1 miljard kronor) för sagda år skulle hava tillfallit skogsägarna i form av rotvärde samt att två femtedelar belöpte å löner till skogs- och flottningsarbetare samt skogsindustriernas arbetare och tjänstemän. Återstoden, två femtedelar, utgjordes av frakter, räntor, skatter, avskrivningar, företagarevinst o.dyl. En här-med i stort sett överensstämmande fördelning har framkommit vid en beräkning, utgående från skogsindustriernas nettobidrag (c:a 700 miljoner kronor) till nationalinkomsten år 1934. Av denna undersökning framgick, att av nämnda nettobidrag skulle omkring 22 procent utgöras av rotvärde, 22 procent av löner till skogs- och flottningsarbetare, 23 procent av skogsindustriarbetarlöner, 6 procent av löner till skogsbrukets och skogsindustriernas förvaltningspersonal samt 27 procent av räntor, avskrivningar, skatter m.m. Förvisso skifta förhållandena i nu ifrågakommande avseende under olika år till följd av, bland annat, växlingar i de ekonomiska konjunkturerna.

Redan av senast anförda siffror framgår skogens betydelse för beredande av arbetstillfällena. Detta kan även på annat sätt åskådliggöras. Enbart inom skogsbruket uppskattades sålunda av 1931 års skogssakkunniga (statens offentliga utredningar 1933:2) arbetskraftåtgången för åren 1929-1930 till c:a 41 miljoner dagsverken i genomsnitt per år, varav på

avverkningsarbeten kommo omkring 37 miljoner dagsverken, eller 90 procent av totala arbetskraftåtgången. Av anförda uppgifter framgår, att avverkningsarbetena äro helt avgörande ifråga om arbetskraftbehovet. Såsom torde vara känt äger skogsarbetet i väsentlig utsträckning säsongkaraktär, vilket avspeglar sig i en stark förskjutning av arbetskraftbehovet till vintermånaderna. Man har beräknat, att under februari månad, då drivningarna hava sin största omfattning, i landets skogar skulle sysselsättas mellan 350.000 och 400.000 personer.

Skogsbrukets förmåga att skapa utkomstmöjligheter för landets innevånare är emellertid väsentligt större än vad anförda uppgifter om arbetskraftbehovet giva vid handen. Möjligheten att under vissa tider av året erhålla sysselsättning i skogen utgör sålunda i avsevärd utsträckning en förutsättning för uppehållande av andra näringsgrenar. Härutinnan må erinras om den betydelsefulla växelverkan, som föreligger mellan jordbruk och skogsbruk och vilken tagit sig uttryck däri, att en stor del av jordbrukets folk och dragare under tider av minskat arbetsbehov erhåller sysselsättning i skogen. Ett dylikt inre sammanhang torde, jämte möjligheten att genom försäljning av virke åtnjuta direkta inkomster från skogen, i många fall utgöra en nödvändig betingelse för jordbruksdriften i de skogrikare delarna av landet. Jämväl för skogsbruket lärer denna driftskombination vara till största gagn.

Inom de på skogen uppbyggda förädlingsindustrierna sysselsättes likaledes ett avsevärt antal personer. Arbetarantalet vid våra viktigaste skogsindustrier, nämligen sågverk, hyvlerier, låd- och fanérfabriker, snickeri- och annan trävarufabrikation samt massa- och pappersindustrier, har för de i den officiella industristatistiken redovisade anläggningarna under de senare åren utgjort något mera än 77.000. Till följd av den tekniska och ekonomiska utvecklingen har arbetsåtgången per tillverkad enhet i skogsindustrierna successivt minskats. Denna utveckling kommer, har man anledning förmoda, att pågå även i fortsättningen. Skogsindustriernas resurser för beredande av uppehälle åt oförminskade arbetarskaror sammanhänger vid sådant förhållande, förutom med industriernas förmåga att hävda sig i den utländska konkurrensen, med möjligheterna att förse desamma med ökade mängder råvara. Här böra även uppmärksammas de tillskott, som ifrågavarande industrier kunna erhålla i form av nya förädlingsgrenar, uppbyggda på skogens grund genom bättre användning av råvaran eller tillvaratagande av virke, som nu går till spillo vid verken eller kvarlämnas som avfall i skogen. Även för förädlingsverksamhetens bedrivande äro sålunda förhållandena inom skogsbruket av grundläggande betydelse.

Behovet av statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag.

Förändringar i skogsbrukets betingelser och dess sysselsättningsmöjligheter medföra sålunda mycket djupt ingripande verkningar i det svenska folkhushållet. Med hänsyn härtill synes det vara ett oavvisligt behov för såväl det allmänna som den enskilde att kunna med nöjaktig grad av säkerhet följa och bedöma utvecklingsgången inom ifrågavarande näringsgren samt vid varje tillfälle kunna bilda sig en uppfattning om huru förhållandena i detta hänseende gestalta sig. Först då möjlighet härtill föreligger, kan en fast utgångspunkt erhållas för övervägande av de åtgärder, som i varje särskilt fall kunna anses påkallade för ett ur samhällets synpunkt ändamålsenligt utnyttjande av skogen.

Utredningen vill i detta sammanhang erinra därom, att statsmakterna länge givit ett kraftigt stöd på olika sätt åt skogsvårdssträvandena i Sverige. Under de senast tio åren hava sålunda de särskilda skogsvårdsanslagen tillhoppa med skogsvårdsavgifterna uppgått till närmare 50 miljoner kronor. Självfallet är det angeläget, att dylika bidrag komma till användning på det ur landets synpunkt lämpligaste sättet. Härför kräves en jämförelsevis ingående vetskap om det allmänna tillståndet å skogarna. Detta är även av vikt för det systematiska forskningsarbete på det skogliga området, som sedan flera årtionden bedrives i Sverige. Förbises må ej heller, att staten utgör landets utan jämförelse största skogsägare samt att för en ur det allmännas synpunkt ändamålsenlig skötsel av de statliga skogarna erfordras, att landets hela skogskapital är väl känt.

För att den nödvändiga kännedomen om våra skogar skall kunna anses föreligga kräves i första hand, att omfattningen och beskaffenheten av rikets skogstillgångar någorlunda säkert fastställts. Bristande kunskap härom innebär, att man beträffande själva den naturtillgång, på vilken hela skogsnäringen vilar, måste räkna med en osäker eller rent av okänd faktor, då det gäller att taga ställning till frågan, huruvida hushållningen varit rätt inriktad vid tillgodogörandet av skogarna. Betydelsen av att i nu ifrågavarande hänseende äga tillgång till såvitt möjligt tillförlitliga uppgifter torde bäst framgå genom att något belysa den nytta, som man haft av den under åren 1923-1929 verkställda riksskogstaxeringen. Vid denna blevo skogstillgångarna i landet föremål för noggrann undersökning i olika avseenden.

Riksskogstaxeringens igångsättande förestavades väsentligen av en önskan att klarlägga den sedan länge aktuella frågan, huruvida ingripanden voro nödvändiga till förhindrande av att skogarna skattades över sin förmåga. Inventeringens resultat gävo stöd för uppfattningen, att åtgärder av dylik innebörd för det dåvarande ej voro påkallade. Till följd av inträdande förskjutningar i efterfrågan på skogsindustriernas råvarusortiment genom sågverkshandlingens tillbakagång och massaindustriens starka utveckling samt minskad användning av

kol och brännved hade vidare marknadsläget inom skogsbruket sedan någon tid tillbaka varit underkastat djupgående förändringar. I detta läge blev riksskogstaxeringen jämväl till stort värde genom att lämna underlag för näringspolitiska utredningar och bedömanden av rent kommersiell natur, ofta inom begränsade geografiska områden. Icke minst gäller detta det numera med rätta så uppmärksammade spørsmålet om tillgodogörandet av det lågvärdiga virke, som med hänsyn till skogsvårdens krav måste utfällas ur skogsbestånden men endast i begränsad utsträckning kan finna nyttig användning. Här skall blott erinras om att riksskogstaxeringen lämnat värdefullt material för den utredning rörande folkförsörjningens och skogsvårdens förbättrande genom ökat utnyttjande av klen- och avfallsvirke, som verkstälts av 1931 års skogssakkunniga och föranlett ett flertal åtgärder i angivet syfte från statsmakternas sida. På samma grund har 1933 års skogsindustrisakkunniga byggt sin utredning rörande skogsindustriernas råvaruförsörjning m.m. (statens offentliga utredningar 1935:36). Den omfattande verksamhet för utdikning av vattensjuk skogsmark samt skogsodling och röjning å vissa marker med otillfredsställande skogstillstånd, som alltsedan år 1927 bedrivits med bidrag av särskilda statsanslag, har i betydande utsträckning föranletts av den vid taxeringen konstaterade förekomsten i stor skala av dylika marker. Samma gäller inrättandet av den statliga lånefond, som avser att underlätta kommuners inköp av sådan vanhävdad mark, till vars iståndsättande statens nämnda anslag anvisats. Ytterligare kan framhållas riksskogstaxeringens värde för lappmarkslagstiftningens utformning samt för bedömande av frågor rörande kolonisation, fastighetstaxering m.m.

Säkraste och jämväl i övrigt bästa sättet för att följa och bedöma skogstillgångarnas förändringar torde vara att verkställa upprepade undersökningar av skogarnas virkesförråd, tillväxt, sammansättning o.s.v. Av kostnadsskäl är det emellertid ej möjligt att utföra dylika inventeringar allt för ofta. Under tiden mellan tvenne taxeringar kunna därför skogstillgångarna i en viss trakt ändras avsevärt. För att fortlöpande kontrollera sagda utvecklingsgång erfordras även uppgifter om virkesuttaget under olika år. Sådana uppgifter äro av vikt också för ett allsidigt och rätt bedömande av de upplysningar, som erhållas genom taxeringarna. Resultaten av de förändringar – betingade exempelvis av virkesuttag samt skogsvårdande och grundförbättrande åtgärder – som konstateras vid två med visst tidsmellanrum utförda inventeringar, avspeglar sig visserligen mer eller mindre i taxeringsuppgifterna. Växlingar ifråga om virkeskapitalets storlek, sammansättning och tillväxt inträffa emellertid av flera anledningar, och det kan därför vara vanskligt att avgöra, vad som orsakat en förändring i den ena eller andra riktningen. Här kunna flera faktorer spela in, såsom förskjutningar beträffande skogsvårdens utövande, ändringar i virkesuttaget samt i de klimatiska förhållandena ävensom fel-

aktigheter vid inventeringens utförande. Ostridigt är därför, att tillgången för ett visst område till nöjaktiga uppgifter rörande avverkningarnas omfattning och fördelning på olika virkesslag under skilda år skapar väsentligt ökade möjligheter att fastställa orsakerna till de vid inventeringarna konstaterade förändringarna i skogstillståndet och överhuvud för en klarare inblick i de skogligt ekonomiska sammanhangen för det område varom fråga är.

Uppgifter om virkesuttagets storlek under olika år äro av stort värde även utan direkt samband med skogsinventeringar. I det föregående har framhållits det betydande antal personer, som sysselsätts i skogsavverkningarna. Förvisso är det redan av detta skäl nödvändigt för statsmakterna att följa förändringarna i dessa senare. Omfattningen av huggningar och körningar i skogen påverkar vidare starkt det allmänna ekonomiska läget i landets skogsbygder. Överhuvud torde avverkningarna vara en känslig mätare på det allmänna konjunkturläget inom näringsgrenen ifråga. Kunskap om desamma är därför till gagn vid övervägandet av frågor av socialekonomisk natur.

De senaste årens utveckling på folkhushållningens område har för övrigt skärpt betydelsen av att uppgifter av förevarande slag finnas tillgängliga. Det kan i sådant hänseende vara tillfyllest erinra om strävandena att för försörjningsändamål åstadkomma ett bättre tillgodogörande av skogarna och deras virkesavkastning. För vidtagande i dylikt syfte av ändamålsenliga åtgärder äro pålitliga uppgifter om virkesförbrukningen uppenbarligen av största nytta.

Ur skogspolitisk och socialekonomisk synpunkt är det jämväl av vikt att känna fördelningen av landets skogstillgångar på olika brukaregrupper med sinsemellan mera avvikande förutsättningar för skogsbrukets utövande. I den mån sådana växlingar förekomma måste nämligen förväntas, att de olika gruppernas hushållning med sina skogsinnehav ej sker efter ensartade grunder och syften utan kommer att präglas av de särskilda betingelser för skogs-skötsel, som äro karakteristiska för varje grupp. För hela landets vidkommande är detta av intresse därigenom, bland annat, att en dylik differentiering av skogsbruket kan återverka på skogens möjligheter såsom råvaru- och försörjningskälla.

I vårt land göra sig nu berörda förhållanden påtagligt gällande. Efter hand hava uppstått större brukarekategorier av olika typ, vilka bedriva ett i viss mån skiljaktigt skogsbruk å respektive ägovälden. Sagda kategorier äro, i stort sett, till antalet tre, nämligen 1) staten och andra allmänheter, 2) aktiebolag samt 3) övriga enskilda brukare, vilka grupper var för sig innehava betydande delar av landets skogar. De allmänna skogarna, inklusive gemensamhets-skogar, hava sålunda beräknats upptaga ungefär 24 procent av nämnda areal. Bolagens samt de övriga enskilda brukarnas motsvarande arealer uppskattas till 27 respektive 49 procent.

Här torde ej vara erforderligt att närmare ingå på de särdrag, som äro utmärkande för det av omförmälda brukargrupper bedrivna skogsbruket. Dessa grupper äro för övrigt ej enhetliga i förevarande hänseende utan kunna förete avsevärda växlingar även inom sig. Det synes vara tillräckligt erinra därom, att ekonomiska samt skogs- och arbetstekniska förhållanden betinga en viss skillnad mellan det skogsbruk, som utövas å de smärre brukningsenheterna, och det, vilket bedrivs å större sådana. Därför bör framhållas, att nu berörda fördelning av landets skogar ej är en gång för alla fastslagen utan förskjutes i den ena eller andra riktningen allteftersom förhållandena tillstämja en uppdelning av större skogsenheter eller en sammanslagning av smärre dylika.

Med hänsyn härtill är det önskvärt, att det allmänna med hjälp av tillförlitlig statistik kan dels konstatera, huru skogsarealen fördelar sig å olika brukare- och storleksgrupper och vilka förskjutningar, som inträffa mellan dessa från tid till annan, dels vinna kunskap om huru skogshushållningen gestaltar sig inom skilda kategorier. Kännedom härom torde vara nödvändig för ett rätt bedömande av många skogspolitiska spörsmål och folkhushållsfrågor samt är förvisso ägnad att bidra till ett mera allsidigt belysande av skogsbrukets läge och utveckling. Härigenom skapas jämväl en förbättrad grundval för överväganden om vidtagande av sådana åtgärder, som kunna finnas nödvändiga och lämpliga för näringens stödjande och förkovran.

Förefintlig statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag.

Det behov av fortlöpande statistiska uppgifter rörande skogsproduktion och virkesuttag, som enligt vad i det föregående påvisats numera gör sig gällande, har hittills tillgodosetts endast i begränsad utsträckning. Till närmare utveckling av de brister, vilka i detta hänseende råda, må framhållas följande.

Genom den riksskogstaxering, som enligt vad tidigare nämnts utfördes under åren 1923-1929 och för vilken en fullständig redogörelse framlades år 1932 (statens offentliga utredningar 1932:26), erhöles visserligen en allsidig bild av Sveriges skogar och tillståndet i desamma. Denna inventering torde få sägas hava i stort sett motsvarat de krav, man vid dåvarande tidpunkt skäligen kunde ställa på densamma, genom att lämna tillförlitliga svar på frågorna om skogsmarkens fördelning på olika slags bestånd och godhetsgrader, förekomsten av marker med otillfredsställande skogstillstånd, skogskapitalets storlek och tillväxt samt fördelning på träslag, dimensionsklasser etc. Det rikhaltiga material, som därvid ställdes till förfogande, har även, vilket utredningen även i det föregående framhållit, vunnit en mycket mångsidig användning.

I närvarande stund hava emellertid tretton år förflutit sedan riksskogstaxeringen påbörjades och sju år sedan den avslutades. Under dessa år hava för de svenska skogstillgångarnas omfattning och beskaffenhet mycket betydelsefulla förändringar inträffat. Skogsindustriernas råvarubehov har med några få undantag kraftigt ökat. Nya förädlingsgrenar med särskilda krav på råvaran hava tillkommit, och tidigare gängse dimensions- och kvalitégränser för de vanligare virkessortimenten hava förskjutits. Till belysande av ifrågavarande utveckling må följande uppgifter anföras.

Under tioårsperioden 1926-1935 har årstillverkningen i vårt land av pappersmassa stigit från 1,93 till 2,93 miljoner ton. Från år 1926, då riksskogstaxeringen avslutades i Norrland, till år 1935 har alltså den årliga tillverkningen av pappersmassa ökat med ej mindre än 52 procent. Därmed har massaindustriens råvarukonsumtion övergått till att vara den största posten på passivsidan av vår virkesbalans. Vad beträffar sågverksindustrien, har dess länge visade tendens till produktionsminskning gjort sig gällande även under nämnda tioårsperiod; årstillverkningen vid i industristatistiken redovisade verk synes numera ha stannat vid i genomsnitt c:a 1,1 miljoner standards mot 1,4 miljoner omkring år 1926. En ej obetydlig minskning har sålunda ägt rum vid dessa anläggningar. Mot denna minskning väger emellertid den under det senaste decenniet ökade virkeskonsumtionen vid fasta eller transportabla mindre sågverk, vilka i stor utsträckning ej tillhöra den storlekskategori, som omslutes av industristatistiken. Man synes hava grundad anledning förmoda, att till följd härav sågverksrörelsen i sin helhet nu ej torde visa nämnvärt mindre virkesförbrukning än för tio år sedan. Vidare må uppmärksammas det förhållandet, att andra träförbrukande industrier av betydelse, såsom plywood-, snickeri- och därmed jämförbara fabriker, under de senaste åren ökat sin tillverkning, samt att helt nya skogsindustrier, exempelvis den blott några år gamla wallboardframställningen, vilken senare dock i viss utsträckning utnyttjar avfallsvirke, hastigt vuxit upp till stora träkonsumenter. De på kort tid resultatrika strävandena att åvägbringa en förbättrad brännvedsmarknad genom att använda ved såsom bränsle i värmelednings- och högtrycks-pannor hava jämväl varit ägnade att öka virkesförbrukningen. Även andra faktorer hava verkat i samma riktning.

Ostridigt är följaktligen att skogarna, sedan riksskogstaxeringen övergick landet, blivit allt hårdare skattade i synnerhet på sådant virke, som lämpar sig för industriell förädling. Möjligheten att använda riksskogstaxeringens resultat som utgångspunkt för bedömning av industriens råvarufråga för närvarande har därigenom försvagats. Tages därjämte hänsyn till att pålitliga uppgifter rörande virkesuttagets storlek under de gångna åren saknas – en fråga var till utredningen återkommer – är det uppenbart, att stor osäkerhet måste råda, när det gäller att

bedöma de nuvarande skogstillgångarnas omfattning och beskaffenhet. Den senaste, av 1933 års skogssakkunniga verkställda undersökningen rörande skogarnas avkastningsförmåga i förhållande till de anspråk, som hava ställts på dem, gav till resultat, att avverkningen för riket i dess helhet intill år 1933 ungefärligen motsvarat vad skogarna vid rationell hushållning borde kunna giva inom de avsättningsbara sortimentsklasserna. De sakkunniga konstaterade emellertid, att för vissa områden i Norrland, inom vilka en stor del av sulfitindustrien är belägen, förelåg överavverkning av pappersved. Den allmänna ökning av virkesuttagen, som ägt rum sedan dess, har säkerligen ställt väsentligt större krav på de nordsvenska skogarna än som motsvarar den på riksskogstaxeringens resultat beräknade normala avverkningskvantiteten. Att som följd därav skogstillståndet avsevärt förändrats synes vara ställt utom varje tvivel.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har utredningen kommit till uppfattningen, att riksskogstaxeringens uppgifter numera ej på ett tillfredsställande sätt belysa omfattningen och beskaffenheten hos rikets skogstillgångar. I synnerhet i Norrland torde taxeringens material ej längre vara aktuellt nog att tillåta en med nöjaktig säkerhet verkställd jämförelse mellan skogstillståndet och anspråken på skogsavkastningen. Nackdelarna härav framträda särskilt starkt på grund av att i stora delar av sagda landsända skogstillgångarna för närvarande icke torde vara tillräckliga att möjliggöra den avverkning, som erfordras för tillgodoseende av därvarande industris råvarubehov. Som följd därav hava ock farhågor yppats, att en betydande inskränkning av den norrländska trävaruindustrien icke skulle kunna inom en nära framtid undvikas. Det synes utredningen angeläget, att största möjliga klarhet i berörda spörsmål snarast vinnes. Jämväl andra olägenheter föranledas av rådande ovisshet om skogstillgångarnas nuvarande omfattning och beskaffenhet. 1933 års skogssakkunniga hava även framställt förslag om att en på lämpligt sätt utförd omtaxering av Sveriges skogar måtte komma till stånd inom en nära framtid, avseende i första hand de distrikt, där råvarutillgången enligt de sakkunnigas mening icke medgäve en avverkning av tillräcklig storlek för täckande av den beräknade konsumtionen.

Såsom redan antytts saknas för närvarande en fullständig och kontinuerlig statistik över inom landet verkställda avverkningar. Vid utförande av beräkningar rörande det årliga virkesuttaget i skogarna samt årsförbrukningen för olika ändamål av virke har man därför måst på andra vägar söka bilda sig en uppfattning härom. Detta har skett genom att på lämpligt sätt statistiskt bearbeta tillgänglig import-, export- och industriell produktionsstatistik, kompletterad för husbehovsvirkets vidkommande med lokalundersökningar. Till ledning vid beräkningarnas bedömande har i någon utsträckning kunnat

tjäna uppgifter från förefintlig flottningsstatistik. Ifrågavarande metod har, såvitt utredningen kunnat finna, helt eller delvis använts i samtliga de fall, då man gjort försök att utarbeta virkesbalans för Sverige. Så har skett exempelvis i meromnämnda utredningar av 1931 års skogssakkunniga och 1933 års skogsindustrisakkunniga. Förfarandet går i det väsentliga ut på att fastställa nettoexporten av oarbetat virke samt användningen inom olika industrigrenar av inhemskt trä. Vad gäller industriförbrukningen, beräknas därvid huru många kubikmeter rotstående virke, som erfordras för framställning av en standard sågat virke, 1 ton sulfat- resp. sulfat- och mekanisk massa o.s.v. Den totala virkesförbrukningen framkommer sedan som produkt av dessa relationstal och tillverkningskvantiteterna av resp. förädlade varor. Efter myckenheten förbrukade träkol räknar man sig till mängden virke, som kolats i mila eller ugn. Husbehovsförbrukningen uppskattas till viss kvantitet per invånare i olika områden av landet. De senare beräkningarna av virkesförbrukningen till husbehov grunda sig på ett antal lokalundersökningar, vilka dock varit begränsade till ett fåtal län.

Den nu beskrivna metoden är jämförelsevis snabb och enkel men lider av åtskilliga brister, som göra den mindre lämplig vid uppgörandet av en avverkningsstatistik. Sålunda må framhållas omöjligheten av att genom densamma åtkomma den inhemska användningen av diverse specialsortiment, såsom pålar, stolpar, sliprar samt runt och bilat byggnadsvirke, ett ej obetydligt förbrukningsområde, som till större delen endast gissningsvis kan beräknas. En annan svårighet är den redan i det föregående berörda bristen på uppgifter rörande det betydande antal mindre sågar, som numera arbeta i våra skogar, ej minst de norrländska. Rörande tillverkningens omfattning vid dylika sågar saknas noggrannare kännedom, ehuru försök blivit gjorda att vinna kunskap härom. Vidare kan erinras om obefintligheten av statistik över den kvantitet bränsle, som avverkas för försäljning till städer, stadsliknande samhällen samt den icke skogsägande befolkningen på landsbygden. Att rätt uppskatta virkesförbrukningen vid en mängd små- och specialindustrier, av vilka många hava karaktär av hemindustri och hantverk, möter jämväl svårigheter. Tidigare hava även förelegat vanskigheter att i varje särskilt fall beräkna korrekta relationstal mellan de inom träförbrukande industrierna framställda färdiga produkterna, som äro statistiskt åtkomliga, samt de för berörda produkters tillverkning använda råvarorna. Ifråga om de större standardindustrierna torde detta hinder numera i viss utsträckning vara undanröjt, sedan från och med år 1931 formuläret för uppgifter till industristatistiken även upptager de inom olika skogsindustrier förbrukade virkeskvantiteterna.

Beräkningar enligt angivna metod kunna följaktligen leda endast till en mycket osäker uppskattning av virkeskonsumtionen. Metoden är därjämte behäftad med den betydande svagheten, att den ej medger en närmare undersökning av varifrån det förbrukade virket

härleder sig. En massafabriks eller ett sågverks virkesanskaffning sträcker sig ofta över vitt skilda områden, ett förhållande som måste beaktas vid uppgörande av lokala virkesbalanser. Frågan om avvägbringande av en fortlöpande avverkningsstatistik har därför sedan länge varit föremål för övervägande. Redan för över tjugo år sedan fördes den på tal men föranledde då ingen åtgärd. I juni 1931 beslöt emellertid Kungl. Maj:t uppdraga åt centralrådet för skogs-
vårdsstyrelsernas förbund att verkställa en förberedande undersökning rörande lämpligaste tillvägagångssättet för avverkningsstatistikens upprättande. Med anledning härav tillkallade centralrådet särskilda sakkunniga för uppdragets fullgörande, vilka den 21 december 1932 avgåvo betänkande med förslag i ämnet.

De sakkunnigas undersökning tog sikte på att, sedan här ovan beskrivna "industrimetod" befunnits icke kunna av dem förordas såsom underlag för en fortlöpande avverkningsstatistik, klarlägga möjligheterna att grunda statistiken å de för taxering till skogsaccis avgivna virkesdeklarationerna. Med hänsyn härtill bearbetades de under år 1930 inom Kopparbergs och Kristianstads län avgivna deklarationerna. Resultaten härav gåvo vid handen, att de deklarationer, som upprättats med iakttagande av gällande författningars bestämmelser och de å deklarationsblanketten lämnade anvisningarna, syntes väl lämpade såsom underlag för avverkningsstatistiska beräkningar. För skapandet av förutsättningar för en på virkesdeklarationerna grundad avverkningsstatistik föreslogs därför följande.

För att deklarationerna måtte bli för ändamålet användbara, skulle taxeringsnämnderna effektivt tillhållas att fullgöra sin skyldighet ifråga om kontrollen över deklarationerna. Kungl. Maj:t borde sålunda i cirkulärskrivelse till länsstyrelserna erinra om taxeringsnämndernas skyldigheter i detta hänseende samt uppmana prövningsnämndernas kronoombud och skogssakkunniga att utöva effektiv kontroll över att taxeringsnämnderna ställt sig anmaningen till efter rättelse. Sedan dessa åtgärder vidtagits samt deklarationsblanketten i förtydligande syfte blivit omarbetad, borde deklarationerna kunna bringas i överensstämmelse med taxeringsförordningens föreskrifter.

Enbart härigenom bleve emellertid deklarationsmaterialet enligt de sakkunniga ej fullt användbart som underlag för en avverkningsstatistik. Uppginge för viss skattskyldig rotvärdet å inom kommunen avverkat virke utöver accisfritt husbehovsvirke icke till 100 kronor, så vore virket jämlikt 1 § lagen om skogsaccis skattefritt. Vid uppgörandet av en avverkningsstatistik kunde man ej bortse från detta virke. För att få erforderliga uppgifter skulle dylikt virke göras deklarationspliktigt på enahanda sätt som accispliktigt virke, vilket självfallet ej innebure, att salu- och nybyggnadsvirke under 100 kronors rotvärde bleve skattepliktigt. Det krävdes endast, att 1 § lagen om skogsaccis och 43 § taxeringsförordningen omredigerades på sådant sätt, att deklarationsplikten skulle omfatta varje avverkning utöver virke, som användes för fastighetens eller därmed sambrukad fastighets behov av reparations-, slöjd-, stängselvirke eller bränsle, men att därefter stadgades, att skatteplikt ej inträdde med mindre det taxerade rotvärdet överstege 100 kronor.

Efter vidtagande av nu omförmälda åtgärder, vilka även gjorde god tjänst ur skattekontrollsynpunkt, borde en försöksvis utförd bearbetning av virkesdeklarationerna företagas för ett år. Visade det sig därvid, att deklarationerna vunnit i pålitlighet, att kompletterings-

beräkningar i anledning därav erfordrades i relativt obetydlig omfattning samt att kostnaderna för riksbearbetningen sålunda bleve måttliga förordade de sakkunniga, att en sådan avverkningsstatistik i fortsättningen utfördes årligen. Uppgörandet av den första försöksstatistiken borde omhänderhavas av statistiska centralbyrån, som för ändamålet skulle anlita skoglig fackman. Kostnaderna för försöksstatistiken uppskattades till 8.000 kronor.

Utanför den statistik, som skulle upprättas enligt ovanstående grundlinjer, komme att falla å jordbruksfastigheterna använt husbehovsvirke av alla andra slag än nybyggnadsvirke. Då värdet av en undersökning rörande förbrukningen av dylikt husbehovsvirke bleve beroende av huruvida en allmän virkesdeklarationsstatistik kunde genomföras för hela landet, borde anstå med en dylik undersökning till dess sagda statistik beslutats och fullbordats. Först när så skett och resultaten befunnits vederhäftiga, vore tiden inne att överväga, om man ville fullständiga dem endast med en kalkylmässig beräkning rörande husbehovsförbrukningen eller med lokala undersökningar ute i fältet. Detsamma gällde uppskattningen av självgallrings- och avfallsvirket, som skulle fullständiga avgångssidan i en svensk virkesbalansräkning.

I skrivelse den 17 mars 1933 överlämnade centralrådet de sakkunnigas betänkande till Kungl. Maj:t och tillstyrkte därvid i huvudsak de framlagda förslagens genomförande. Centralrådet ansåg emellertid försiktigheten bjuda att räkna med ett något högre belopp, förslagsvis 12.000 kronor, till bestridande av kostnaderna för försöksstatistikens upprättande. Yttranden i ärendet avgåvos av statistiska centralbyrån den 6 april 1933 och domänstyrelsen den 1 maj samma år. Den förstnämnda myndigheten tillstyrkte i princip förslaget om anordnande av en försöksstatistik och ville ej motsätta sig, att utredningen anförtroddes åt centralbyrån. Beträffande kostnaderna för bearbetningen uttalade centralbyrån, att då de två län, som hittills undersökts, dragit en kostnad av 3.900 kronor, syntes det ej osannolikt, att även det belopp av 12.000 kronor, varmed centralrådet räknat, komme att visa sig alltför knappt, särskilt om även saluavverkningsarna till värde av under 100 kronor skulle deklarerars. Domänstyrelsen ansåg sig ej böra avstyrka förslaget men hyste den uppfattningen, att kostnaderna för försöksbearbetningen borde kunna begränsas till 8.000 kronor.

I detta sammanhang bör jämväl omnämnas, att 1931 års skogssakkunniga fäst uppmärksamheten vid nyttan av att få till stånd en fortlöpande avverkningsstatistik såsom komplement till kännedomen om virkesförråd och tillväxt. Även 1933 års skogsindustrisakkunniga hava berört denna fråga och därvid understrukit önskvärdheten av att en dylik statistik med det snaraste måtte anordnas, i första hand avseende sådant virke, som förbrukas av skogsindustrierna.

Några mera pålitliga statistiska uppgifter rörande skogsmarkens fördelning på brukargrupper av det slag, varom här tidigare förmäls, hava ej funnits tillgängliga förrän i samband med den allmänna fastighetstaxering, som ägde rum år 1928. Dessförinnan förelågo visserligen redovisningar beträffande omfattningen av statens och andra allmänna skogar liksom

vissa samfällighetsskogar. För de enskilda skogarna saknades dock noggrannare uppgifter om deras uppdelning i nu ifrågavarande hänseende. Endast mycket ungefärliga beräkningar hade verkställts härom, exempelvis av jordkommissionen i dess år 1921 avgivna betänkande rörande jordlagstiftningen.

Vid 1928 års fastighetstaxering tillämpades emellertid en redovisning av skogarnas areal, som beträffande fördelningen på olika skogsbrukstyper får betraktas som mera tillfredsställande. Vid den statistiska bearbetning av taxeringsmaterialet, som av särskilda sakkunniga verkställdes i enlighet med 30 § i förordningen den 27 juni 1927 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid allmän fastighetstaxering år 1928 (nr 311) för utrönande av, huruvida vid taxeringen av jordbruksfastigheter på landsbygden jämnhet och likformighet de olika länen emellan blivit uppnådd, gjordes sammanställningar om olika ägarekategoriers totala skogsareal samt ifråga om bondeskogarna jämväl sagda areals fördelning på vissa storleksgrupper efter skogsmarksinnehavet räknat (- 10 ha skog, 10-50 ha o.s.v.). Dessa sammanställningar, som självfallet i första hand uppställts på sådant sätt, att därigenom kunnat tillgodoses rent taxeringstekniska behov, publicerades i samband med framläggandet av de övriga undersökningsresultaten (statens offentliga utredningar 1931:35).

Fastighetstaxering har sedermera ägt rum jämväl år 1933, och jämlikt 71 § i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379) har av inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga företagits undersökning rörande taxeringsutfallets jämnhet och likformighet för landsbygdens vidkommande. Häröver har särskild redogörelse framlagts (statens offentliga utredningar 1933:19). I denna hava ej medtagits några sammanställningar av nyssnämnd beskaffenhet, men enligt vad utredningen erfarit lär avsikten vara att inom kort publicera dylika av i stort sett enahanda slag som de tidigare framlagda.

Härjämte vill utredningen framhålla, att åtskilliga arealuppgifter rörande skogsmark finnas i den i Sveriges officiella statistik ingående redogörelse för allmänna jordbruksräkningen år 1932, och som framlagts av statistiska centralbyrån den 13 januari 1936 och vartill material insamlats i samband med 1933 års fastighetstaxering. Vid jordbruksräkningen har den redovisade skogsmarksarealen dels hopförts till en utmarksgrupp, inom vilken ingen jordbruksdrift förekommer och vars skogar i regel torde tillhöra staten och vissa samfälligheter samt aktiebolag, dels i övrigt, vilket också gäller andra ägoslag, såsom åker och äng, fördelats i total-summor å tio storleksgrupper efter åkerarealen (- 0,25 ha åker, 0,26-1 ha, 1-2 ha o.s.v.). Någon ytterligare uppdelning av materialet på brukarekategorier föreligger härutöver icke, ej heller framgår av denna statistik de mot de olika grupperna av åkerareal svarande, vid fastighetstaxeringsuppgifternas granskning använda skogsmarksgruppernas omfattning.

Såsom av det ovanstående torde framgå stå visserligen tvenne slags uppgiftssammanställningar till förfogande för belysande av skogsmarkens fördelning på olika brukaregrupper och de från tid till annan skeende förändringarna i detta hänseende. Men vad anförts läser tillika visa, att sambandet mellan jord- och skogsinnehav varken i det ena eller andra fallet kan tydligt klarläggas. Härför erfordras en samtidig redovisning av skogens och åkers fördelning på storleksgrupper, varigenom åskådliggöres dessas inbördes sammanhang. Enligt utredningens förmenande är det ur näringspolitisk synpunkt av vikt att särskilt beträffande bondehemmanen kunna avgöra, huru i skilda delar av landet de vid fastighetstaxeringens bearbetning tillämpade storleksgrupperna efter skogsmarksarealen hänföra sig till jordbruk med olika åkerareal, varigenom en klarare bild erhålles av gemenskapen mellan jorden och skogen. Detta innebär, med andra ord, en kombination mellan de båda slag av arealstatistiska uppgifter, som nu föreligga.

Rörande fördelningen på skilda brukarekategorier av skogskapitalet och dess avkastning hava, till följd av de betydande svårigheterna att erhålla tillförlitligt grundmaterial, endast mycket approximativa beräkningar kunnat verkställas. Riksskogstaxeringens resultat hava sålunda – med undantag av en specialutredning för Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker, varvid vissa taxeringsuppgifter fördelades å statliga och enskilda skogar – icke kunnat i dylikt hänseende redovisas. Detsamma gäller de undersökningar av förbrukningen, som hittills utförts. Med hänsyn till det stora värdet av att öka kännedomen om huru skogstillståndet och skogens avkastning står i beroende av skogsbrukets natur, föreligger otvivelaktigt ett starkt behov av att i denna viktiga punkt i möjligaste mån fullständiga den skogliga statistiken.

Förslag till åtgärder för åstadkommande av en förbättrad statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag. Av den lämnade redogörelsen rörande förefintlig statistik ifråga om skogsproduktion och virkesuttag torde framgå, att ifrågavarande statistik icke kan anses tillfredsställande. Uppgifter, ägnade att med nöjaktig säkerhet belysa sagda produktions storlek och beskaffenhet ur olika synpunkter, saknas sålunda i mycket stor omfattning. På grund av den vikt, som enligt vad likaledes tidigare utvecklats ligger uppå, att såväl det allmänna som enskilda intressenter äga en någorlunda tillförlitlig kännedom om förhållandena i berörda hänseende, synes det angeläget att åtgärder snarast vidtagas för att söka åstadkomma en förbättrad statistik på förevarande område.

Starka skäl tala enligt utredningens mening för att en förnyad inventering av skogstillgångarna i Sverige äger rum utan onödigt dröjsmål. En dylik omtaxering av landets skogar torde bliva till gagn ej endast i det avseende, som här närmast åsyftas, utan lärer jämväl i viss utsträckning kunna tjäna som mätare beträffande resultaten av den under senare år bedrivna, av staten med betydande medelsbidrag understödda skogsvårdande och grundförbättrande verksamheten. Utredningen anser sig därför böra bestämt förorda, att åtgärder snarast vidtagas för genomförande av en förnyad riksskogstaxering. På grund av att en sådan kräver rätt omfattande förberedelser, lärer likväl arbetet ute i fältet icke kunna påbörjas förrän tidigast under våren 1938.

Av praktiska skäl är det nödvändigt, att taxeringsarbetet bedrivs under en följd av år. Med hänsyn till att i vissa delar av Norrland råvarutillgången uppgives vara sådan, att en avverkning av tillräcklig storlek för täckande av den beräknade konsumtionen ej kan ske, är det angeläget, att klarläggande uppgifter om skogstillgången i dessa trakter snarast möjligt införskaffas. Statsmakterna erhålla på så sätt möjlighet att överväga, huruvida förhållandena i berörda hänseende påkalla särskilda ingripanden för att tillförsäkra träförädlingsindustrin i sagda landsända råvara i erforderlig myckenhet. Vid den förra riksskogstaxeringen undersöktes huvudparten av dessa landsdelar i taxeringsperiodens början, vilket utgör ett ytterligare skäl för att den nya inventeringen påbörjas i desamma. Givetvis utgör vad som sagts intet hinder för att, därest det vid taxeringens planläggning skulle visa sig lämpligt, låta arbetet påbörjas jämväl i andra trakter av landet.

Utredningar anser dock icke, att taxeringen under de första åren behöver drivas i raskare takt än vad som motsvarar ett omdrev för hela landet av sju à åtta år. Under den senare delen av taxeringsperioden, då inventeringen bör komma att omfatta trakter, där större jämvikt råder mellan skogsproduktion och råvarubehov eller där skogsbruket är av förhållandevis mindre betydelse, torde arbetstempot kunna ytterligare nedbringas till vad som motsvarar ett omdrev för hela landet av ungefär femton år. Detta innebär, att ifrågavarande riksskogstaxering skulle vara avslutad efter omkring tio år. Efter nämnda tid torde emellertid en ny undersökning av liknande slag på sina håll vara erforderlig. Det synes därför utredningen vara ändamålsenligt, att taxeringsinstitutionen gives en mera permanent karaktär, så att Sveriges skogstillgångar skulle för framtiden inventeras genom kontinuerliga taxeringar med ett omdrev av omkring femton år. Såvitt man nu kan avgöra lärer en dylik taxeringsperiod ej med fördel kunna ytterligare förlängas, bland annat för att såväl statsmakterna som enskilda skola i tid erhålla kännedom om uppenbara överdrifter i tillämplad avverkningspolitik och vidtaga de åtgärder, som härav kunna påkallas. Härvid kan längre intervall tillåtas i trakter, där rådande betingelser,

såsom virkesförrådets sammansättning och avsättningsförhållandena, tillstämja ett mera stabilt skogsbruk, under det att behovet av tätare inventering framträder i de fall, där till exempel brist kan befaras uppstå genom realisation av överåriga virkesförråd.

Genom en kontinuerligt pågående taxering vinnas, förutom annat, en varaktig och säkrare överblick av skogskapitalet och dess förändringar. En annan fördel, som icke må under-skattas, ligger i att den för arbetets utförande behövlige fackutbildade personalen erhåller stor rutin och säkerhet. Därjämte blir personalstaten mindre och kan beredas mera stadigvarande anställning. Den första riksskogstaxeringen hade under de sju år, som fältarbetet pågick, i medeltal elva lagledare, vilka till huvudsaklig del sysselsattes enbart under sommarsäsongen. Vid en femtonårig taxeringsperiod skulle det sannolikt vara tillräckligt med endast fem lagledare. Därest dessa under vinterhalvåret, då fältverksamheten ligger nere, ej kunna insättas å det hopsamlade materialets bearbetning eller med taxeringen sammanhängande utredningsarbete, vill det synas, som en möjlighet att bereda dem erforderlig sysselsättning skulle kunna sökas i samband med genomförandet av en fortlöpande avverkningsstatistik, varom mera i det följande.

Ifråga om ledningen och övervakandet av taxeringen, vilken verksamhet torde innefatta även utförande för det allmännas eller enskildas räkning av specialundersökningar rörande skogstillståndet i olika trakter, synes man hava att välja mellan två alternativ. Det ena är att lägga verksamheten på en redan existerande institution, vilken för ifrågavarande ändamål möjligen bör kompletteras med ett råd i taxeringsfrågor erfarna och kunniga män för planläggning av arbetet samt diskussion av under inventeringens gång eventuellt uppkommande nya spörsmål. Det andra avser tillskapandet av en särskild, fristående nämnd, sammansatt av personer med skoglig och statistisk sakkunskap.

Bland de institutioner, som i förra fallet kunna ifrågakomma, är givetvis domänstyrelsen, som bland annat bedriver indelningsverksamhet å statens skogar. Vid meningsutbyten i denna fråga har framkommit den synpunkten, att befordringsmöjligheter för taxeringspersonal med skoglig utbildning, som icke lämpligen kan under längre tid bibehållas i detta arbete, skulle kunna ordnas genom att domänverket öppnade passage för densamma till annan verksamhet. Å andra sidan torde mot ett överflyttande å domänstyrelsen av taxeringens handhavande måhända kunna framföras den erinran, att det icke är lämpligt att ett statligt ämbetsverk i fri konkurrens med enskilda skogsägare och andra företagare, tillföres en sådan arbetsuppgift som den här ifrågavarande. Denna erinran vinner givetvis i styrka om, i enlighet med vad utredningen i det följande kommer att föreslå, med ledningen av taxeringen skulle förenas uppgiften att svara för utarbetande av en fortlöpande avverkningsstatistik.

En annan möjlighet torde vara att lägga förevarande bestyr å statens skogsförsöksanstalt. Därest så sker ernås självfallet att den omedelbara kännedom om tillståndet i landets skogar, som vid taxeringsarbetet vinnes, kan lättare tillgodogöras vid det av staten bedrivna systematiska forskningsarbetet för höjande av skogarnas avkastning. Även för planläggningen av forskningsarbetet torde den närmare anknytning, som härmed måhända åstadkommes mellan försöksanstalten och det praktiska skogsbruket, vara av värde. En dylik anordning synes emellertid förutsätta omorganisation av försöksanstalten. Slutligen kan det även tänkas, att i åtskilliga fall vid taxeringsarbetets bedrivande skogsvårdsstyrelserna kunna i viss omfattning medverka.

Frågan huruvida taxeringsverksamheten lämpligen bör förläggas till någon på det skogliga området redan verkande institution är sålunda beroende på åtskilliga spörsmål av administrativ organisatorisk art, till vilka utredningen för närvarande ej är beredd att taga ställning. Erinras må i detta sammanhang, att enligt meddelade direktiv utredningen har att närmare undersöka spörsmålet om den statliga administrationen på skogsbrukets område. Det synes icke lämpligt att innan utredningen slutförts i denna del samt de åtgärder, som från statsmakternas sida i anledning därav befinnas påkallade, vidtagits, här avsedda taxeringsverksamhet anknytes till förefintlig institution. Om så sker är det att befara, att svårigheter komma att uppstå, därest det sedan skulle befinnas önskvärt att verksamheten överflyttas å annat organ. Utredningen har därför ansett, att taxeringen tillsvidare bör omhänderhavas av ett självständigt organ av mera tillfällig karaktär. Denna anordning tillämpades även vid föregående riksskogstaxering med synnerligen gott resultat. Därest utredningens undersökningar rörande den skogliga administrationen skulle giva vid handen, att taxeringsinstitutet lämpligen bör sammanföras med annan statlig myndighet, torde detta kunna utan nämnvärda olägenheter genomföras. Ett dylikt provisoriskt ordnande av taxeringsarbetets förläggning synes ej heller böra medföra någon nämnvärd ökning av kostnaderna, då erforderlig personal måste under alla förhållanden anställas. Personalens passagemöjligheter lära likaledes icke behöva bereda några större svårigheter.

Utredningen får följaktligen föreslå, att ledningen och handhavandet av taxeringen tills vidare överlämnas till en direkt under jordbruksdepartementet sorterande nämnd, lämpligen bestående av högst fem personer, företrädande skogstaxatorisk och statistisk sakkunskap samt enskild och statlig skogsförvaltning. Det bör åligga nämnden, att snarast möjligt efter varje års utgång lämna en redogörelse för under året utförda taxeringsarbeten samt därvid framkomna resultat. Vidare bör det ankomma på nämnden att årligen inför Kungl. Maj:t framlägga plan med kostnadsberäkning rörande taxeringsarbetets omfattning, förläggning

m.m. för nästföljande år. Nämnden torde böra tillsättas senast under hösten 1937 med uppgift att i första hand efter hörande av vederbörande myndigheter och olika av frågan berörda enskilda företag och personer utarbeta plan för taxeringsarbetet under år 1938. Därvid synas följande synpunkter kunna förtjäna beaktande.

Kostnaden för taxeringsarbetet kan, har man anledning förmoda, nedbringas i den mån delar av den föregående taxeringens material kunna användas såsom grundmaterial för den nya inventeringen. Det synes ej heller uteslutet att beträffande vissa delar av taxeringsförfarandet ernå förenklingar i detta med stöd av erfarenheterna från den första riksskogstaxeringen utan att eftersätta nödiga krav på resultatens säkerhet. Härutinnan kan hänvisas till riksskogstaxeringsnämndens uttalande i redogörelsen för uppskattningen av Sveriges skogstillgångar åren 1923-1929, avgiven den 31 oktober 1932 (statens offentliga utredningar 1932:26), att vid en eventuellt förnyad riksskogstaxering linjetätheten torde kunna minskas i åtskilliga län och en del vid den då gjorda bearbetningen verkställda utredningar och beräkningar icke behöva ånyo verkställas (sid. 116). Å andra sidan bör övervägas, vilka nya observationer som kunna vara av behovet påkallade med hänsyn till nuvarande krav på taxeringsmaterialet och möjligheterna att inom skälig kostnadsram tillgodose hithörande önskemål. Utredningen vill erinra om, bland annat, önskvärdheten av att söka ernå förbättrad kännedom om förekomsten av skador samt rörande kvalité- och rasfrågor, skogstyper m.m. Därjämte bör eftersträvas att åvägabringa mera objektiv och säker ledning för på taxeringen grundade avverkningsberäkningar och uppskattningen av därvid utfallande virkesslag, vilket måhända kan åstadkommas genom insamlande i samband med inventeringen av sådana uppgifter, som kunna giva stöd vid bedömandet av vad som under viss tid kan beräknas utfalla ur skogen och hur detta virkesuttag fördelar sig på diameterklasser och trädslag. I detta hänseende hava svårigheter yppat sig vid bearbetning av den första riksskogstaxeringens material. Därjämte är önskvärt att, vid sidan av materialets fördelning på län och flodområden, för Norrland och möjligen Dalarna och Värmland uppgifter lämnas om virkesförrådets belägenhet i förhållande till flottled genom att detsamma redovisas å lämpliga rayoner längs lederna. Härigenom avses att få en bild av virkesförrådets storlek och beskaffenhet med hänsyn till utdrivningsläget; i detta samband får emellertid ej bortses från att den motoriserade lasttrafiken numera även på sina håll inom de stora ådalsområdena inverkar på utforslingsbetingelserna. Av förut anförda skäl är tillika av vikt att, i den mån så låter sig göra, klarlägga tillståndet å skogar, tillhörande olika brukarekategorier. Utredningen är väl medveten om att detta i vissa delar av landet på grund av rådande ägosplittring m.m. torde möta hinder, som endast genom en oskälig kostnadsökning kunna övervinnas. I någon utsträckning kan kanske en dylik undersökning dock

utföras, till vilken fråga nämnden bör fatta ståndpunkt. I den mån vid taxeringen sådana nya observationer kunna göras, som äro ägnade att belysa behovet av olika slag av skogsvårdande åtgärder, torde detta vara av stort värde. Vid planläggningen bör jämväl beaktas önskvärdheten att för varje arbetssäsong så bedriva taxeringen, att årsredogörelsen för taxeringsresultaten kommer att omfatta områden, som äro att betrakta såsom skogligt-ekonomiska helheter. Inventeringen av ett och samma flodområde (ådal) bör sålunda helst ske under en sommar.

Härutöver bör man vid taxeringens planläggning undersöka möjligheterna och lämpligheten av att dels för övre Norrlands vidkommande, där statens skogar utgöra ungefär 50 procent av totala arealen, samordna riksskogstaxeringen med domänverkets indelningar därstädes eller tillgodogöra från dylika indelningar föreliggande uppgifter, dels utnyttja det indelningsmaterial för Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker, som må kunna erhållas från vederbörande skogsvårdsstyrelser, genom vilkas försorg enskildas skogar i dessa områden nu bliva föremål för uppskattning. Sålunda må nämnas, att inom Norrbottens läns lappmark beräknas i maj 1937 hava å enskilda skogar slutförts nytaxeringar på över 200.000 hektar samt revideringar av äldre indelningar på närmare 140.000 hektar. Statens taxeringar beräknas här komma att omfatta 1.200.000 hektar. Omkring år 1941 torde c:a 75 procent av denna lappmarks skogsmarksareal vara inventerad. I Västerbottens län äro statsskogarnas taxering avslutad, och skogsvårdsstyrelsens indelningar i länets lappmark avses att vara fullbordade år 1940. För närvarande torde drygt hälften av skogsmarksarealen i Västerbottens läns lappmark hava taxerats, och efter år 1940 beräknas 75 à 80 procent av sagda areal vara inventerade. Det torde böra undersökas, huruvida här föreliggande, omfattande taxeringsmaterial kan med fördel på något sätt utnyttjas för riksskogstaxeringens syften. Ävenledes vill utredningen rikta uppmärksamheten på betydelsen av att vid taxeringsarbetet draga nytta av det fotogrammetriska kartmaterial, som i en framtid kan ställas till förfogande, och får härutinnan hänvisa till den utredning med förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning (statens offentliga utredningar 1936:42), som den 3 november 1936 framlagts av särskilda utredningsmän.

Vad till sist angår kostnaderna för den nu föreslagna taxeringen, finner utredningen det svårt att därom med bestämdhet yttra sig, innan den detaljerade planläggningen av arbetet genomförts. Medelsbehovet torde nämligen bliva direkt beroende av de krav på linjenätets täthet och observationernas omfattning, so framkomma vid nämndens undersökning av hithörande frågor. Till en viss ledning böra emellertid de kostnader vara, som belöpte å den första riksskogstaxeringen. Dessa uppgingo sammanlagt till 1.423.490 kronor, varav å

fältarbetet 873.710 kronor och å bearbetningen 549.780 kronor. Kostnaderna för fältarbetet belöpte sig under åren 1925-1929, då riksskogstaxeringsnämnden handhade ledningen av fältarbetet, å 645.465 kronor, fördelade sig med 81 procent på arvoden för ledning och kontroll samt taxeringslag, 10 procent på rese- och transportersättningar samt 9 procent på materialkostnader. De växlade rätt avsevärt per km linjelängd under olika år, beroende på transport- och väderleksförhållanden ävensom andra orsaker. Överhuvud taget ställde sig taxeringen dyrare per km i norra än i södra och mellersta delarna av landet. I genomsnitt för hela taxeringsperioden utgjorde kostnaden per km uppmätt längd å marken för fältarbetet 18,37 kronor samt för km inalles gången linjelängd 16,82 kronor. Per 100 hektar skogsproduktiv mark kostade sagda arbete 3,77 kronor.

Därest den nu föreslagna inventeringen kunde genomföras till samma totalkostnad som den första riksskogstaxeringen, skulle i genomsnitt per år under det första, tioåriga taxeringsomdrevet erfordras i runt tal 150.000 kronor. Man torde emellertid hava att räkna med tillkomsten av vissa fördyrande moment, av vilka några i det föregående berörts. Ehuru medelsbehovet som följd härav ej kan närmare beräknas, hyser utredningen den uppfattningen, att även rätt långt gående anspråk på taxeringens större fullständighet och ökade användbarhet böra kunna tillfredsställas inom en kostnadsram av högst 200.000 kronor per år i genomsnitt. Samtidigt som utredningen till fullo inser, att statsfinansiella skäl nödvändigögra sparsamhet vid medelsanvisningen, måste utredningen finna tungt vägande skäl tala för att denna ej göres så knapp, att de med taxeringen avsedda syftemalet ej uppnås. En kostnadsreglering i besparingssyfte synes hellre böra ske genom en förlängning av taxeringsperioden än medelst en beskärning av arbetet på sådant sätt, att nyttan av dess resultat därav blir lidande.

Av vikt är vidare, att frågan om anordnande av en fortlöpande avverkningsstatistik nu, om möjligt bringas till sin lösning. I det föregående har framhållits betydelsen av att kunna följa virkesuttaget under olika år. De möjligheter i detta hänseende, som för närvarande stå till buds, synes icke motsvara de krav, som skäligen bör kunna ställas å desamma. Det synes utredningen därför synnerligen angeläget, att en fortlöpande avverkningsstatistik kommer till stånd.

Frågan på vad sätt detta skall kunna ske har, som förut omnämnts, varit föremål för särskild undersökning genom av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund tillkallade sakkunniga. Denna synes utvisa, att en dylik statistik skulle under av de sakkunniga angivna förutsättningar kunna bygga på virkesdeklarationerna till skogsaccis. Ehuru utredningen icke kan förneka, att även denna metod enligt utredningens åsikt i praktiskt hänseende erbjuder

vissa svårigheter, vill det likväl synas som om densamma, därest den kan användas, erbjuder betydande fördelar framför andra tänkbara utvägar. Det synes därför önskvärt att, på sätt i undersökningen föreslagits, möjligheten att använda nämnda deklARATIONER för ifrågavarande statistiska ändamål närmare utredes. Detta torde endast kunna ske genom verkställande av en provundersökning, vilken för att erhålla sitt fulla värde bör, såsom ock ovannämnda sakkunniga framhållit, omfatta hela landet.

Berörda sakkunniga hava ansett det nödvändigt, att avverkningsstatistiken omfattade allt avverkat salu- och nybyggnadsvirke och icke endast vad som är accisbelagt. Med anledning därav hava de föreslagit, att gällande förordning angående skogsaccis borde ändras därhän, att deklARATIONSPLIKTEN skulle omfatta allt sådant virke, som icke användes för vederbörande fastighets eller därmed sambrukad fastighets behov av reparations-, slöjd- och stängselvirke eller bränsle, oavsett huruvida det avverkade virket vore accisbelagt eller ej. Därigenom skulle sannolikt antalet deklARATIONSSKYLDIGA komma att högst avsevärt utökas. Utredningen är emellertid av den uppfattningen, att innan en så omfattande åtgärd vidtages större klarhet bör hava vunnits beträffande frågan, huruvida det accisfria salu- och nybyggnadsvirket består av så varierande kvantiteter eller i övrigt är av den beskaffenhet, att redovisning av detsamma för varje år kan anses påkallad. Det synes nämligen mycket väl kunna tänkas, att det är tillräckligt med en närmare undersökning av dylikt virke exempelvis vart femte år. Utredningen anser därför, att provundersökningen bör hava karaktären av en engångsutredning rörande myckenheten av allt för salu- eller nybyggnadsändamål avverkat virke. Uppgifter till denna undersökning böra införskaffas i samband med avgivande av virkesdeklARATIONER till skogsaccis och samtidigt med dessa granskas av taxeringsmyndigheterna. Därefter böra dock de statistiska uppgifterna avskiljas och insändas till statistiska centralbyrån, som torde vara det för uppgifternas bearbetning lämpligaste organet. För provundersökningen synes sålunda kunna följas i huvudsak följande plan.

Genom särskild kungörelse av det huvudsakliga innehåll, som framgår av härvid fogad bilaga (bil. A), föreskriver Kungl. Maj:t, att i samband med 1937 års virkestaxering skall anordnas en hela riket omfattande undersökning rörande det under beskattningsåret avverkade salu- och nybyggnadsvirket. Därjämte anbefalles statistiska centralbyrån att handhava undersökningen och verkställa bearbetning av de för denna insamlade uppgifterna. För ändamålet må centralbyrån tillfälligt anställa skoglig fackman och i övrigt anlita den sakkunskap, som kan befinnas erforderlig. Å särskilda blanketter insamlas genom taxeringsnämnderna samtidigt med skogsaccisdeklARATIONERNA uppgifter rörande det avverkade virkets myckenhet, fördelning på sortiment och rotvärde från samtliga de avverkare, som under beskattningsåret

verkställt avverkning till avsalu eller nybyggnadsändamål å vederbörande fastigheter. Det torde böra ankomma på statistiska centralbyrån att fastställa formulär till ifrågavarande blankett. Av utredningen upprättat förslag därtill (bil. B) bilägges. Uppgift skall avgivas jämväl för enligt lagen om skogsaccis den 28 september 1928 (nr 377) accisfritt salu- eller nybyggnadsvirke (under 100 kronors rotvärde). Sedan taxeringsnämnderna kontrollerat, att inkomna blanketter behörigen ifyllts, att uppgifterna ej innehålla uppenbara fel eller oegentligheter samt, där jämförelse kan ske, stå i överensstämmelse med avgivna virkesdeklARATIONER, ävensom i de fall, där avverkningsuppgift ej inom utsatt tid avlämnats, genom anmaning eller på annat sätt införskaffat dylik uppgift, insändas blanketterna ofördröjligen till statistiska centralbyrån. På denna skall ankomma att, sedan komplettering i mån av behov ägt rum, skyndsammast möjligt bearbeta och sammanställa materialet samt avgiva redogörelse över därvid gjorda rön och vunna resultat. Ett förslag till instruktion, avsedd att tjäna taxeringsnämnder och uppgiftsskyldiga till vägledning vid undersökningens genomförande, bilägges jämväl (bil. C).

Vid bearbetningen och sammanställningen av provundersökningens uppgifter bör materialet behandlas på sådant sätt, att god ledning erhålles för såväl bestämmandet av den förlöpande statistikens omfattning som dess organiserande ävensom för det fullständigande av accisdeklarationsblanketterna i statistiken berörande delar, vilket kan befinnas vara av behovet påkallat. Tidigare har understrukits nödvändigheten av att erhålla en grund för bedömningen av huruvida deklARATIONSSKYLDIGHET bör föreskrivas för det accisfria salu- och nybyggnadsvirket eller andra metoder användas för hithörande virkeskvantitetens redovisning. Av vikt är vidare att materialet kan så grupperas, att det i möjligaste mån kommer att redovisa ej enbart för administrativa enheter utan även för mera naturliga redovisningsområden, såsom flodområden, även om i sistnämnda hänseende vissa approximationer skulle befinnas ofrånkomliga. Då avverkningsstatistikens användbarhet för olika syften blir i väsentlig mån beroende därav, att specifikationen av de viktigaste och mera gängse virkessortimenten göres så fullständig som möjligt, bör detta noggrant beaktas vid materialets behandling. Därest ett särskiljande av virket på olika trädslag kan verkställas, är jämväl av betydelse att en sådan uppdelning kommer till stånd i den omfattning så låter sig göra. Möjligheterna att fördela avverkningen på olika kategorier av markägare bör tillika undersökas. I övrigt torde böra beaktas de synpunkter på föreliggande fråga, som av förenämnda utredningsmän framlagts med stöd av den utförda undersökningen av 1930 års virkestaxering i Kopparbergs och Kristianstads län.

I detta sammanhang anser sig utredningen böra omnämna, att vid förevarande frågas diskussion intresserade emellan framhållits önskvärldheten av att vid avverkningsstatistikens upprättande undersöka möjligheterna att belysa disposition av virkesfångsten med hänsyn till skogens beskaffenhet. Det skulle sålunda vara av mycket stort intresse att försöka utröna, hur de upparbetade virkessortimenten ledde sitt ursprung från olika delar av virkesförrådet, främst då i anseende till dettas fördelning å diameterklasser. Vissa utvägar till en sådan analys skulle numera föreligga. Redovisningen av avverkningen å statens skogar grundades sålunda på utsynade kvantiteter, fördelade i diameterklasser. Liknande redovisning av utsyningen torde dessutom finnas å skogar under nu gällande lappmarkslag, och även å vissa bolagsskogar fördes en mera detaljerad statistik rörande utsyningarna. Det kunde därför förtjäna att prövas, om ej vore fördelaktigt att utnyttja det material, som kunde bliva tillgängligt i de å diameterklassen² redovisade utsyningarna, och kombinera detta med uppgifter om avverkningsuttagen. Beträffande de skogar, där ingen redovisning av utsyningen verkställdes diameterklassvis, kunde man möjligen i så fall utföra stickprovsundersökningar för att skaffa sig en ungefärlig kännedom om från vilka diameterklasser de olika sortimenten härrörde. En olägenhet med dylik kombination låge däri, att utsyning kunde verkställas betydligt före det försäljning eller avverkning ägde rum. I det stora hela torde dock denna skillnad i samtidighet vara av mindre betydelse i förevarande sammanhang.

Sedan provundersökningen verkställts läres med ledning av därvid gjorda rön riktlinjer omedelbart kunna uppdragas för en fortlöpande avverkningsstatistik. Om icke oförutsedda hinder uppstå bör denna kunna igångsättas i samband med avgivandet år 1939 av virkesdeklarationerna till skogsaccis. I händelse – såsom utredningen tidigare föreslagit – den förnyade riksskogstaxeringen påbörjas våren 1938, ernås därigenom anslutning mellan dessa företag. Sedan avverkningsstatistiken kommit till stånd böra, såsom meromnämnda sakkunniga ifrågasatt, för komplettering av avverkningsstatistiken i mån av behov stickprovsundersökningar utföras rörande såväl virkesförbrukningen till husbehov å de skogbärande fastigheterna som virkesavgången genom självgallring och kvarlämnande av mindervärdigt virke i skogen vid avverkningar. Därest av provundersökningen skulle framgå, att även andra utredningar erfordras för statistikens genomförande med gott resultat, böra jämväl dylika komma till stånd.

Vid övervägandet av frågan om vilket organ, som skall ombestyra att plan uppdrages för en fortlöpande avverkningsstatistik samt, sedan densamma kommit till stånd, handhava och

² Skall nog vara: diameterklasser

svara för de statistiska uppgifternas sammanställande och publicering, har utredningen funnit starka skäl tala för att jämväl detta bestyr anförtros åt det organ, som erhåller Kungl. Maj:ts uppdrag att leda och övervaka riksskogstaxeringen. Inom detta organ finnes sådan sakkunskap representerad, som kan göras fruktbarande även för avverkningsstatistiska syftemål. På grund av det samband, som enligt vad förut anförts råder mellan skogstillgång och virkesuttag i olika trakter, är det givetvis önskvärt att vid bearbetningen av uppgifter rörande den ena av dessa faktorer tillgång finnes till primäruppgifterna beträffande den andra faktorn. Detta underlättas givetvis om ett och samma organ handhar taxeringen och avverkningsstatistiken. Som ett ytterligare skäl kan framhållas, att den i taxeringsarbetet sysselsatta personalen och använda maskinutrustningen i viss utsträckning torde kunna nyttjas även för bearbetning och hopförande av avverkningsuppgifterna. För de under vinterhalvåret inom taxeringen övertaliga lagledarna bör därigenom kunna ernås en önskvärd arbetsutfyllnad.

Vad beträffar den ekonomiska sidan av här behandlade spørsmål vill utredningen som sin mening uttala, att medelsbehovet till den föreslagna provundersökningen torde bli avsevärt större än vad man tidigare räknat med. Sålunda lär det bli nödvändigt att utgiva ersättning för det arbete med insamling och granskning av uppgiftsblanketterna, vilket skall nedläggas inom taxeringsnämnderna. Arbetsåtgången för den centrala verksamheten torde även bli jämförelsevis stor, då det som i detta fall är fråga om en helt ny undersökning, och det därjämte gäller icke blott att bearbeta ett mycket omfångsrikt primärmaterial, som ej lokalt hopförts i sammandragstabeller el.dyl., utan även – har man anledning förmoda – att i detalj granska och verkställa kompletteringar av sagda material. Sistnämnda förhållanden äro ägnade att försvåra en beräkning av de å undersökningen belöpande kostnaderna. Med ledning av den erfarenhet, som vunnits vid tidigare verkställd bearbetning av virkesdeklarationerna i Kopparbergs och Kristianstads län, och i samråd med statistiska centralbyrån har utredningen, vid en som skälig ansedd ersättning av 15 öre per blankett, uppskattat kostnaden för primär-materiallets insamlande till 25.000 kronor. Den centrala bearbetningen torde kosta ungefär lika mycket. Totalkostnaden har följaktligen beräknats till 50.000 kronor.

Vad åter angår kostnaden för den årliga avverkningsstatistiken, är det givetvis ej möjligt att nu verkställa några beräkningar häröver. Ifrågavarande kostnad blir nämligen helt beroende av den omfattning och utformning av statistiken erhåller vid omprövning av provundersökningens resultat. Vid sådant förhållande bör det ankomma på öfver nämnda nämnd att i samband med denna prövning framlägga kostnadskalkyler och äska för ändamålet erforderliga medel. Sannolikt torde den fortlöpande statistiken kunna genomföras till ej obetydligt lägre kostnad än vad provundersökningen beräknats draga. I all synnerhet bör detta

bliva förhållandet, om det årliga uppgiftsinsamlandet finnes kunna begränsas till att omfatta enbart med accis belagt virke.

Slutligen vill utredningen uttala sig för att en fortlöpande statistik rörande skogsmarkens fördelning på olika brukarekategorier anordnas i syfte att belysa sambandet mellan jordbruk och skogsbruk i skilda delar av landet. Såsom tidigare framhållits är det primärmaterial, som infordras för de allmänna jordbruksräkningarna, vilka äga rum i samband med fastighets-taxeringarna vart femte år, sådant, att för nu ifrågavarande statistik behövligen uppgifter torde kunna direkt erhållas ur detsamma. Någon mera väsentlig ändring eller komplettering av de använda formulären synes därför knappast för berörda ändamål behöva vidtagas. Vid den centrala bearbetningen av jordbruksräkningens material bör ur arbetsteknisk och kostnads-synpunkt med fördel kunna utarbetas ifrågavarande arealsammanställningar. På grund av det nära sambandet med jordbruksförhållandena och önskvärdheten av att infoga hithörande uppgifter i regelmässig, med jämna mellanrum framlagd officiell statistik å jordbruksområdet, föreligger jämväl skäl för att i redogörelserna för jordbruksräkningens resultat hädanefter inrymmas en avdelning för sagda uppgifter. Det torde böra uppdragas åt statistiska central-byrån att vid uppgörande av plan för ifrågavarande räkningar taga hänsyn härtill.

För att tjäna till ledning vid statistikens upprättande bifogar utredningen ett utkast till huvudstatistik för densamma (bil. D). Härav torde framgå vilka uppgifter, som ansetts närmast böra komma ifråga. Sammanställningen innehåller uppgifter, hopförda för län (och annan vid jordbruksräkningen använd områdesindelning), rörande de till jordbruksdriften anpassade brukningsdelarnas och den vid jordbruksräkningen redovisade landarealens fördelning på brukarekategorier, storleksgrupper och ägoslag. I tabellen skiljes, vad beträffar brukarekategorier, i första hand mellan allmänheter, aktiebolag och övriga enskilda brukare. Kategorien ”övriga enskilda brukare” har ytterligare efter åkerarealens storlek uppdelats i nio grupper, anslutande sig väsentligen till de vid jordbruksräkningarna hittills gängse. Materialet särskiljes därefter å två huvudavdelningar, avseende brukarens karaktär av självägare eller arrendator, i syfte att hos detsamma ernå större homogenitet med hänsyn till betingelserna för driften av det med skogsbruk förenade jordbruket. För nu angivna brukarekategorier och storleksgrupper redovisas, vad beträffar av ägaren brukade fastigheter, totalantalet brukningsdelar samt antalet brukningsdelar med skog; skillnaden mellan dessa uppgifter utgör de skoglösa brukningsdelarna. För sex olika skogsägoklasser (intill 10 ha, 10-25 ha, 25-50 ha, 50-100 ha, 100-200 ha och däröver, allt räknat efter skogsmarksarealen) angives vidare klassvis såväl antalet brukningsdelar med ifrågavarande skogsinnehav som skogsmarkens omfattning. I sär-

skilda kolumner upptagas därjämte den sammanlagda skogsmarksarealen jämte arealerna åker (och trädgård), äng samt övrig mark. Ifråga om de utarrenderade fastigheterna förekomma uppgifter allenast om antalet brukningsdelar samt skogsmarksarealen.

Redovisningsgrunden – geografiska områden, brukarekategorier och storleksgrupper efter åkerarealen – är i samtliga fall densamma. Genom summering vertikalt dels för avdelningen ”övriga enskilda brukare”, dels länsvis vinnes större överskådlighet hos materialet. I enahanda syfte kan det möjligen visa sig gagneligt att i specialtabeller sammanföra vissa uppgifter ur huvudtabellen.

Sammanfattning. Av vad i det föregående anförts framgår behovet för såväl det allmänna som enskilda intressenter av att uppgifter finnas tillgängliga, vilka möjliggöra ett säkert bedömande av huru förhållandena gestalta sig inom skogsbruket. Vidare har påvisats, att den skogliga statistik på ifrågavarande område, som för närvarande föreligger, icke är ur berörda synpunkt tillfredsställande. Med anledning därav har utredningen ansett sig böra framlägga förslag till vissa åtgärder för att det hädanefter skall vara möjligt att någorlunda tillförlitligt bedöma tillståndet i landets skogar.

Utredningen har sålunda ansett sig böra förordna, att skogarna bliva föremål för fortlöpande inventeringar. Dessa böra taga sin början under år 1938 samt därefter fortsättas kontinuerligt med ett omdrev för hela landet i genomsnitt av omkring femton år. Under år 1938 samt åren närmast därefter bör dock taxeringsarbetet bedrivas i något hastigare tempo. Inventeringen bör tillsvidare omhändervhas och ledas av en särskild nämnd, på vilken det jämväl skulle ankomma att för varje år utarbete plan för taxeringsarbetets bedrivande under kommande år. Nämnden bör tillsättas under hösten 1937. Vidare har utredningen uttalat sig för att åtgärder böra vidtagas för undersökning av huruvida en årlig avverkningsstatistik på grundval av virkesdeklarationerna till skogsaccis skulle kunna åvägabringas. I sådant syfte har utredningen föreslagit, att i samband med att dylika deklarationer avgivas under år 1937 uppgifter skola av statistiska centralbyrån genom taxeringsnämndernas medverkan, på sätt framgår av härvid fogade bilagor (bil. A – C), införskaffas rörande allt under beskattningsåret (kalenderåret 1936 eller närmast jämförliga skogsbokföringsår) för salu- och nybyggandsändamål avverkat virke. Genom dessa uppgifters bearbetning och sammanställande på lämpligt sätt torde det bliva möjligt att mera i detalj uppdraga riktlinjer för avverkningsstatistikens anordnande. Slutligen har utredningen förordat, att en statistik över skogsmarksarealen m.m., fördelad å olika kategorier av brukare, kommer till stånd samt utföres i samband med de allmänna jordbruksräkningarna (se bil. D). Detta innebär, att

sistnämnda statistik första gången bör upprättas på grundval av det material, som erhålles vid jordbruksräkningen år 1937.

Då utredningen icke ansett sig nu böra utarbeta någon mera detaljerad plan för skogstaxeringsarbetets bedrivande, har utredningen icke kunnat framlägga detaljerade beräkningar för kostnaderna för ifrågavarande arbete. Enligt utredningens uppfattning böra dock dessa hållas inom en ram av högst 200.000 kronor för år. Kostnaderna för den föreslagna provundersökningen rörande myckenheten avverkat virke har av utredningen uppskattats till högst 50.000 kronor. Då denna undersökning är avsedd att äga rum under år 1937 och förra hälften av år 1938, under vilken tid taxeringsarbetet torde få jämförelsevis ringa omfattning och till stor del inskränkas till utarbetande av planer samt till vissa förberedande undersökningar, anser utredningen det icke erforderligt, att för budgetåret 1937/1938 högre anslag än 150.000 kronor anvisas för bestridande av kostnaderna för taxeringsarbetets planläggning och påbörjande samt för genomförande av förberörda provundersökning. Anslaget torde böra utgå i form av reservationsanslag. Kostnaderna för upprättande av den förordade statistiken över skogsmarksarealen m.m. torde böra bestridas av de medel, som må komma att anvisas för genomförande av den allmänna jordbruksräkningen år 1937. Något särskilt anslag för täckande av ifrågavarande utgifter synes därför icke behövt.

Utredningen får sålunda föreslå, att Herr Statsrådet ville tillstyrka Kungl. Maj:t dels utfärda kungörelse angående avgivande av statistiska uppgifter rörande avverkat virke av det huvudsakliga innehåll, som framgår av härvid fogad bilaga,

dels hemställa hos riksdagen om anvisande för budgetåret 1937/1938 av ett reservationsanslag av 150.000 kronor för bestridande av kostnaderna för planläggning och igångsättande under år 1938 av inventering av landets skogar samt för bearbetning m.m. av genom ovan nämnda kungörelse införskaffade uppgifter, allt i enlighet med vad utredningen härövan föreslagit eller förordat.

P.M.angående kungörelse om undersökning år 1937 av skogsavverkningen
i riket.

Kungörelsen torde i det väsentliga böra givas följande innehåll.

1. Under år 1937 skall företagas en undersökning av skogsavverkningen i riket på sätt i denna kungörelse stadgas.
2. Undersökningen äger rum i anslutning till 1937 års virkestaxering till skogsaccis och skall avse beskattningsåret.
3. Uppgiftsskyldighet åligger envar, som under beskattningsåret avverkat virke till avsalu eller för nybyggnadsändamål å den fastighet uppgifterna avse. Från uppgiftsskyldighet är den befriad, som under beskattningsåret ej bedrivit avverkning eller å egen fastighet avverkat allenast för tillgodoseende av fastighetens eller därmed sambrukad fastighets behov av reparations-, slöjd- eller stängselvirke eller bränsle.
Uppgifter för undersökningen skola lämnas å blanketter, vartill formulär fastställas av statistiska centralbyrån och som genom länsstyrelsernas förmedling av centralbyrån utdelas till taxeringsnämnderna för att av dessa tillställas de uppgiftsskyldiga.
Det åligger taxeringsnämnderna att efter statistiska centralbyråns anvisningar på begäran biträda de uppgiftsskyldiga med råd och anvisningar rörande uppgifternas avfattande.
4. Uppgifterna skola av de uppgiftsskyldiga senast den 15 februari 1937 eller annan jämlikt gällande bestämmelser för avlämnande av virkesdeklaration till skogsaccis medgiven tidpunkt utan anmaning inlämnas eller med posten insändas till vederbörande taxeringsnämnd, vilken det åligger tillse, att uppgifter inkommit från samtliga uppgiftsskyldiga samt, där lämnad uppgift innehåller uppenbara fel eller oegentligheter, söka åstadkomma rättelse.
5. De lämnade uppgifterna skola av taxeringsnämnderna senast den 15 maj 1937 insändas till statistiska centralbyrån jämte ett å tjänstens vägnar lämnat intyg, att uppgifter inkommit från de uppgiftsskyldiga inom vederbörande taxeringsdistrikt, eller, i annat fall, förteckning å

de uppgiftsskyldiga, för vilka uppgifter felas, jämte ungefärliga uppgifter rörande av desamma bedrivna avverkningar enligt de upplysningar, som kunna därom införskaffas.

6. Har, trots anmaning, uppgiftsskyldig ej avgivit för undersökningen erforderliga uppgifter, och hava dessa ej heller på annat sätt erhållits, må vederbörande taxeringsnämnd anmäla förhållandet hos länsstyrelsen, som äger förelägga den försumlige att vid äventyr av vite fullgöra sin uppgiftsskyldighet.

Före blankettens ifyllande
böra efterföljande anvis-
ningar noga genomläsas.

Nr

Förslag till blankett för
uppgifter till 1937 års UNDERSÖKNING RÖRANDE
SKOGSAVVERKNING I
..... KOMMUN.

1. Uppgifter rörande avverkaren (se anvisn. 5) :

Fullständiga för- och tillnamn:

Yrke eller titel:

Bostadsort:

2. Uppgifter rörande den fastighet, å vilken avverkningen skett (se anvisn. 6) :

Fastighetens namn och nummer:

areal åker ha, areal skogsmark ha.

Fastighetens ägare eller brukare (ifylles endast om denne ej är

avverkare):

(fullständigt namn)

Skogens (avverkningstraktens) namn:

3. Uppgifter rörande det under undersökningsåret avverkade virket (se anvisn. 1-2 och 7-9):A. Timmer (och sågbar kubb):Taxnämndens ant. St. central-
byråns ant.

Trädslag	Stycketal	Kubik- massa	Kubik- enhet	Mätningssätt
tall				
gran				
övrigt				

Taxnämndens ant. St. central-
byråns ant.

Därest virkets kubikmassa ej kan uppgivas, lämnas här fullständiga uppgifter rörande stycketal och dimensioner:

av tall:

av gran:

övrigt:

måttenheter:

mätningssätt:

B. Pappersved (massaved):

Trädslag	Stycketal	Kubik- massa	Kubik- enhet	Mätningssätt och barkning
tall				
gran				
övrigt				

Därest virkets kubikmassa ej kan uppgivas, lämnas här fullständiga uppgifter rörande stycketal och dimensioner:

av tall:

av gran:

övrigt:

måttenheter:

mätningssätt:

C. Props (gruvstöttor o.dyl.):

Stycketal	Kubikmassa	Kubikenhet	Mätningssätt och barkning

Därest virkets kubikmassa ej kan uppgivas, lämnas här fullständiga uppgifter rörande stycketal och dimensioner:

måttenheter:

mätningssätt:

Taxnämndens ant. St. central-
byråns ant.

D. Sliprar och slipersämnen:

Trädslag	Stycketal	Kubikmassa	Kubikenhet	Mätningssätt
sliprar av barrvirke				
övriga				
slipersämnen av barrvirke				
övriga				

Därest virkets kubikmassa ej kan uppgivas, lämnas här fullständiga uppgifter rörande stycketal och dimensioner:

sliprar: av barrvirke:

övriga:

slipersämnen: av barrvirke:

övriga:

måttenheter:

mätningssätt:

E. Stolpar (kraftlednings- och telefonstolpar, pålar m.m.):

Trädslag	Stycketal	Kubikmassa	Kubikenhet	Mätningssätt
barrträd				
övrigt				

Därest virkets kubikmassa ej kan uppgivas, lämnas här fullständiga uppgifter om stycketal och dimensioner:

av barrvirke:

övrigt:

måttenheter:

mätningssätt:

Taxnämndens ant. St. central-
byråns ant.

F. Brännved (av stamved):

Vedslag	Kubikmassa	Kubikenhet	Mätningssätt
hushållsved av barrv. ” lövv.			
pannved			
utskottsved			

G. Kolved (och långved):

Kubikmassa	Kubikenhet	Mätningssätt och barkning

Därest virkets kubikmassa ej kan uppgivas, lämnas här andra uppgifter varav kubikmassan kan beräknas (antal res, lass, buntar el.dyl.):

måttenheter:

mätningssätt:

H. Träkol:

Kubikmassa	Kubikenhet	Mätningssätt

I. Andra sortiment:

Sortiment	Stycketal	Kubikmassa	Kubikenhet	Mätningssätt och barkning

Taxnämndens ant. St. centralbyråns ant.

Därest virkets kubikmassa ej kan uppgivas, lämnas här fullständiga uppgifter för varje sortiment rörande stycketal och dimensioner:
 måttenheter:
 mätningssätt:

4. Uppgifter rörande det ovan redovisade virkets rotvärde

(se anvisn. 10): kronor.

Närmaste avsättningsort och genomsnittliga avståndet till densamma i km.:

1) flottled, fabriksplan el.dyl. (för timmer, pappersved m.m.):

.....

2) järnvägsstation, samhälle el.dyl. (för brännved, stolpar m.m.):

.....

5. Övriga upplysningar:

Att jag sanningsenligt och efter bästa förstånd lämnat förestående uppgifter, försäkras.

..... den 1937.

Namn:

Postadress: Tel.nr:

Taxeringsnämndens och Statistiska centralbyråns anteckningar:

.....

.....

Anvisningar
för uppgiftsblankettens ifyllande.

1. Med undersökningsår avses kalenderåret 1936 eller, där skogsbokföringsår icke sammanfaller med kalenderår, det skogsbokföringsår, som gått till ända närmast före den 1 mars 1937.

2. Uppgifterna skola omfatta allt under undersökningsåret avverkat virke, ifråga om vilket uppgiftslämnaren är att anse såsom avverkare (se 5.) Härifrån undantages virke, som användes för fastighetens eller därmed sambrukad fastighets behov av reparations-, slöjd- eller stängselvirke eller bränsle. Virke till nybyggnad å fastigheten skall sålunda redovisas i blanketten.

3. Skyldighet att utan anmaning för varje kommun (taxeringsdistrikt) lämna uppgifter enligt 2. här ovan åligger avverkaren.

4. Uppgifterna skola senast den 15 februari 1937 inlämnas eller med posten insändas till ordföranden i vederbörande taxeringsnämnd. I de fall, där jämlikt gällande bestämmelser för virkesdeklaration till skogsaccis anstånd med deklarations avlämnande kan åtnjutas till den 31 mars 1937, må dylikt anstånd enligt enahanda grunder åtnjutas jämväl ifråga om uppgifter till förevarande avverkningsundersökning.

Uraktlåtenhet att avlämna här avsedda uppgifter kan medföra, att länsstyrelsen förelägger den försumlige att vid äventyr av vite fullgöra sin uppgiftsskyldighet.

5. Med avverkare förstås den, som vid den tid, då virket är att anse såsom avverkat, ägt förfoga över virket; dock att, där annan ägt rätt till avfallsvirket, denne skall anses såsom avverkare ifråga om sådant virke.

Virke anses vara avverkat, då det blivit så tillrett och upplagt, att uppmätning av detsamma kan ske på i orten vanligt sätt. Kolvirke räknas såsom avverkat, då det blivit rest eller lagt till kolning eller förts från skogen för att annorstädes kolas. Har virke, sedan det fällts, men innan med detsamma vidtagits nu avsedd åtgärd, avyttrats eller använts, skall virket anses såsom avverkat, när det sålunda avyttrades eller användes. Samma gäller även i det fall, att virke, som upplagts för fastighetens eller därmed sambrukad fastighets behov av reparations-, slöjd eller stängselvirke eller bränsle, sedermera avyttrats annorledes än i samband med fastigheten eller använts för annat ändamål än nyss sagts.

6. Särskild blankett med uppgifter om avverkning skall avlämnas för varje fastighet eller komplex av fastigheter, som är taxeringsenhet.

7. Till virke hänföres här av stamved upparbetat virke samt jämväl dylikt av vindfäld skog, toppar och avfall. Hit räknas ej stubbar, kvist, ris, löv, näver och lösbark.

8. Uppgifterna skola omfatta de virkesslag (sortiment), som utfallit vid avverkningen. Såvitt möjligt skall för varje sortiment antecknas kubikmassan av detsamma, varvid samtidigt angives trädslag och den använda kubikenheten (kubikmeter, eng. kubikfot, kubikfamn etc.) samt mätningssättet (topp- eller mittmätning; stötmån och annat övermål, fallande hel-, halv- eller kvartstumsmätning, mätning på eller innanför bark, löst eller fast mått m.m.) ävensom i vissa fall barkningsgrad (hel, rand- eller obarkat). Om möjligt bör stämplingslängd bifogas. Där inmätningen sker styckvis bör, såsom av blanketten framgår, vid uppgivande av kubikmassa för vissa sortiment även angivas stycketal. Möter i särskilt fall svårighet att uppgiva kubikmassa, må uppgift lämnas allenast om stycketal och dimensioner, fullständigad med anteckningar rörande använda måttenheter (meter, eng. fot och tum etc.) samt mätningssätt (se ovan); dock är sådant ej medgivet för den, som bedriver trävarurörelse.

Den som kolat under undersökningsåret avverkat virke må, om han hellre vill, i stället för kubikmassan kolvirke angiva mängden av de kol, som vid kolningen erhållits. Detta gäller dock ej beträffande kolved, som förts från skogen för att annorstädes kolas. Mängden av träkol bör uppgivas i hl eller kbm.

9. Uträkning av kubikmassan bör ske

för timmer och därmed jämförliga sortiment: efter toppmått eller mått på mitten (eventuellt mätning i stockens bägge ändar) i enlighet med den metod, som använts för timrets intumning;

för stolpar, sparrar, bjälkar och spiror: efter virkets mått på mitten, samt

för props, pappersved och annan ved: efter det mått, fast eller löst, som blivit använt vid mätningen.

10. Den uppgiftsskyldige skall föreslå det belopp, vartill han anser att det redovisade virket bör uppskattas. Rotvärdet skall beräknas enligt samma grunder, som tillämpas vid taxering till skogsaccis (se den till skogsaccis använda deklarationsblankettens 4:de sida punkt 4).

11. Skulle det å blanketten anvisade utrymmet för vissa uppgifter eller upplysningar vara otillräckligt, må sådana meddelas å särskild bilaga.

12. Envar, som önskar upplysning rörande beskaffenheten av honom åliggande uppgiftsskyldighet eller sättet för dess fullgörande, äger att för sådant ändamål hänvända sig till ordföranden i vederbörande taxeringsnämnd eller av denne anvisad person.

Förslag till
instruktion för genomförande av undersökningen år 1937 av skogs-
avverkningen i riket.

Avverkningsundersökningens organisation.

Genom kungörelse den januari 1937 (Svensk författningssamling nr) har Kungl. Majt föreskrivit, att under år 1937 skall företagas en allmän undersökning av skogsavverkningen i riket. Undersökningen verkställs för statistiskt ändamål.

Såsom i nämnda kungörelse stadgas, äger undersökningen rum i anslutning till 1937 års virkestaxering till skogsaccis, och uppgifterna skola avgivas å en av statistiska centralbyrån fastställd blankett. Genom länsstyrelsernas förmedling utdelas blanketterna av centralbyrån till taxeringsnämnderna för att av dessa kostnadsfritt tillställas de uppgiftsskyldiga. Blanketterna kunna även på rekvisition erhållas hos statistiska centralbyrån.

Uppgiftsskyldighet åligger envar, som under undersökningsåret avverkat virke till avsalu eller för nybyggnadsändamål å den fastighet uppgifterna avse. Från uppgiftsskyldighet är den befriad, som ej bedrivit avverkning eller å egen fastighet avverkat allenast för tillgodoseende av fastighetens eller därmed sambrukad fastighets behov av husbehovsvirke utöver nybyggnadsvirke, d.v.s. reparations-, slöjd eller stängselvirke eller bränsle.

Med undersökningsår avses kalenderåret 1936 eller, där skogsbokföringsår ej sammanfaller med kalenderår, det skogsbokföringsår, som gått till ända närmast före den 1 mars 1937. Härutinnan tillämpas sålunda enahanda bestämmelser, som vid 1937 års taxering till skogsaccis gälla ifråga om beskattningsåret.

Blankett med ifyllda uppgifter skall av den uppgiftsskyldige senast den 15 februari 1937 utan anmaning inlämnas eller med posten insändas till ordföranden i taxeringsnämnden i det taxeringsdistrikt, inom vilket avverkningen företagits. Staten, landsting, kommun och annan dylik menighet ävensom verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag eller står under offentlig kontroll, samt den, som nästföregående år enligt lag varit skyldig föra handelsböcker, må åtnjuta anstånd med förevarande uppgifters avlämnande till den 31 mars 1937 enligt enahanda bestämmelser, som äro gällande för avlämnande av virkesdeklaration till skogsaccis.

Anvisningar för blankettens ifyllande.

Såsom ovan nämnts åligger uppgiftsskyldigheten vederbörande avverkare. Med avverkare förstås den, som vid den tid, då virket är att anse såsom avverkat, ägt förfoga över detsamma. Där annan ägt rätt till avfallsvirket, skall denne anses såsom avverkare ifråga om sådant virke.

Virke anses vara avverkat, då det blivit så tillrett och upplagt, att uppmätning av detsamma kan ske på i orten vanligt sätt. Kolvirke räknas såsom avverkat, då det blivit rest eller lagt till kolning eller förts från skogen för att annorstädes kolas. Har virke, sedan det fällt, men innan med detsamma vidtagits nu avsedd åtgärd, avyttrats eller använts, skall virket anses som avverkat, när det sålunda avyttrades eller användes. Samma gäller även i det fall att virke, som upplagts för fastigheten eller därmed sambrukad fastighets behov av reparations-, slöjd- eller stängselvirke eller bränsle, sedermera avyttrats eller använts annorlunda än i samband med fastigheten eller använts för annat ändamål än nyss sagts.

Särskild blankett med uppgifter skall avlämnas för varje fastighet. Då svårigheter föreligga, såsom kan vara förhållandet vid avverkningsrättigheter och rotköp, att för varje fastighet redovisa å densamma verkställd avverkning, må uppgift lämnas för komplex av fastigheter, som jämlikt 8 § kommunalskattelagen är taxeringsenhet. I sistnämnda fall bör lämnas en specifikation å köpeskillingen för varje köp eller annan uppgift, som kan vara till ledning vid bedömning av virkesuttaget å varje fastighet.

Beträffande redovisningen av virket torde observeras, att denna skall omfatta enbart virke av stamved av rotstående skog eller vindfälld skog, toppar eller avfall. Vid undersökningen medräknas sålunda icke stubbvirke, kvist, ris el.dyl.

Uppgifterna skola avse de virkesslag (sortiment), som utfallit vid avverkningen. I blanketten äro mera gängse sortiment särskilt angivna, varjämte finnes särskild avdelning för redovisning av andra virkesslag ("I. Andra sortiment") än de sålunda specificerade. I största möjliga utsträckning skall för varje sortiment antecknas kubikmassan av detsamma, med särskiljande av träslag och av fast eller löst mått samt noggrant angivande av den använda kubikenheten (kubikmeter, eng. kubikfot, kubikfamn o.s.v.) ävensom mätningssättet. I sistnämnda hänseende är av vikt att klart uppgiva, huruvida vid styckevis (av varje särskild klamp) kubering, såsom för timmer och liknande sortiment, volymbestämningen skett på grundval av mätning, vad avser diametern, i topp eller på mitt, på eller under bark, i fallande hel-, halv- eller kvartstum eller annat mått o.s.v. samt, beträffande längden, omfattningen av förekommande stöt- eller justeringsmån. Då volymen uppgives i löst mått, vilket brukas vid mätning av travar o.dyl., såsom för brännved och ofta pappersved samt gruvvirke, skall

meddelas uppgifter om övermål vid mätningen samt virkets längd och barkningsgrad (hel-, rand- eller obarkat). Om möjligt bör stämplingslängd bifogas.

Fast mått avser virkets egentliga rymd och användes vid styckevis kubering. Löst mått innesluter även rymden av mellanrummen mellan virkesbitarna.

I sådana fall, då uppgiftslämnaren ej är kompetent att uträkna det avverkade virkets kubikmassa, är det medgivet att å blanketten för varje sortiment lämna uppgift allenast om stycketal och dimensioner samt därvid använda måttenheter och mätningssätt (se ovan). Kuberingen verkställes sedan genom statistiska centralbyråns försorg.

Den, som kolat under undersökningsåret avverkat virke, må om han hellre vill, i stället för kubikmassan kolvirke angiva mängden av de kol, som vid kolningen erhållits. Detta gäller dock ej beträffande kolved, som förts från skogen för att annorstädes kolas. Vid redovisning av kolmängd skall, förutom måttets beskaffenhet (hl eller kbm), jämväl mätningssätt angivas, såsom stjälpmt mått (mätt i kolryss) eller vagnskuberat mått (mätt i järnvägsvagn) vid avsändarens eller mottagarens station.

Uträkningen av kubikmassa bör ske för timmer och därmed jämförliga sortiment: efter toppmått eller mått på mitten (eventuellt mätning i stockens bägge 'ändar såsom vid lövträdstimmer) i enlighet med den metod som använts vid intumningen; för stolpar, sparrar, bjälkar och spiror: efter virkets mått på mitten, samt för props, pappersved och annan ved: efter det mått, löst eller fast, som blivit använt vid inmätningen.

I blanketten skall jämväl antecknas det belopp, vartill den uppgiftsskyldige anser att det avverkade virkets rotvärde uppgår. Rotvärdet bestämmes enligt samma grunder, som tillämpas vid taxering till skogsaccis. Dessa äro följande.

Rotvärdet skall beräknas med hänsyn till virkesprisen å avverkningsorten. Har det avverkade virket sålts å rot och har avverkningen ägt rum i omedelbar anslutning till försäljningen, bör det härvid åsatta priset kunna ligga till grund för beräkningen, såvida ej särskilda omständigheter föranlett, att det åsatta priset skilt sig från det å orten normala. Har virket ej sålts å rot eller är virket att anse såsom avverkat först så lång tid efter försäljningen, att ändring i prisförhållandena därefter ägt rum, eller hava särskilda omständigheter föranlett, att det åsatta priset skilt sig från det å orten normala, skall rotvärdet beräknas efter det pris, som liknande virke i liknande avsättningsläge, köpt eller sålt å rot, skäligen bort betinga vid den tid, då det är att anse som avverkat. Hava under en och samma avverkningsperiod prisen varierat, skall alltså hänsyn härtill tagas. Därest representativa försäljningar av virke å rot icke förekommit å avverkningsorten, kan en grund för uppskattning av rotvärdet vinnas genom att utgå från försäljningspriset för sådana virkessortiment, varom är fråga, å det närmast belägna ställe (vattendrag, järnvägsstation el.dyl.), dit virket förts och där virkespris sätts eller eljest bestämda pris å virke betalas, varefter från nämnda försäljningspris avdragas kostnaderna för fällning, tillredning, utforsling och inmätning av samma sortiment, allt under förutsättning, att nämnda pris och kostnader kunna anses vara för liknande förhållanden representativa. Vid en

sådan beräkning få dock allenast sådana avverknings- och transport. m.fl. kostnader, som direkt sammanhånga med avverkningen och utdrivningen avdragas, men däremot icke av avverkningens storlek mer eller mindre oberoende kostnader för förvaltning, skogsvård, bevakning o.dyl. allmänna omkostnader. Avdrag får ske för på vederbörande virkesparti belöpande beräknad skogsaccis och skogsvårdsavgift men ej för kostnad för uppskattning av virke på rot eller för stämpling av virket.

Har avverkning skett under sådana förhållanden, att svårighet möter att uppgiva ett på virkets försäljningspris grundat rotvärde, såsom då exempelvis nybyggnadsvirke för eget behov avverkats å skog, som är så belägen, att liknande virke ej kan med fördel forslas till lämplig avsättningsplats, och försäljningar av virke ej heller å orten förekommit i någon nämnvärd omfattning, får det avverkade virket icke därför räknas som värdelöst utan skall upptagas till det pris, som det kan antagas, att avverkaren skulle ha fått betala för virket, därest han varit nödsakad att köpa detsamma å rot av annan skogsägare å orten.

Taxeringsnämndernas åligganden i avseende på materialets insamlig och granskning.

Det åligger taxeringsnämnderna tillse, att uppgifter inkomma från samtliga uppgiftsskyldiga, ävensom att ordna och granska de avgivna blanketterna samt, där lämnad uppgift innehåller uppenbara fel eller oegentligheter, söka åstadkomma rättelse. Om uppgiftsskyldig underlåter at avgiva för undersökningen erforderliga uppgifter och ej heller efterkommer anmaning att fullgöra sin berörda skyldighet, kan för uppgifternas införskaffande anlitas biträde an länsstyrelsen som, därest uppgift prövas vara för avverkningsundersökningen erforderlig, äger förelägga den försumlige lämpligt vite.

Vid kontrollen av uppgiftsmaterialet torde böra tillses, att i de fall, där så låter sig göra, jämförelse sker med de virkesdeklarationer, som avgivits för taxering till skogsaccis,

De kontrollmöjligheter, som föreligga beträffande virkesdeklarationerna, skola givetvis tillämpas vid granskningen av avverkningsundersökningens material. Härvid må framhållas föreskriften i 8 § 4 mom. taxeringsförordningen, att i varje kommun, där virkestaxering kan förväntas äga rum, en ledamot i taxeringsnämnden skall utses att taga särskild befattning med virkestaxeringen på sätt i 81 § taxeringsförordningen föreskrives, nämligen att, oavsett den ordföranden tillkommande granskningsskyldigheten, särskilt granska virkesdeklarationerna. Vidare må erinras, att skogsvårdsstyrelserna, med stöd av 8 § 6 mom. taxeringsförordningen, genom ombud torde i stor utsträckning delta i sagda granskningsarbete, varigenom bör kunna uppnås ökad kontroll jämväl å nu ifrågavarande uppgifter.

Då taxeringsnämnd vid granskningen av virkesdeklarationerna finner anledning avvika från av deklaranter lämnade uppgifter om det avverkade virket och dess rotvärde, skall anteckning av de ändrade uppgifterna ske i motsvarande blankett för avverkningsundersökningen.

Beträffande sådana uppgiftsskyldiga, för vilka avverkningsuppgifter felas, skola angivas ungefärliga uppgifter rörande av desamma bedrivna avverkningar enligt de upplysningar, som kunna därom införskaffas. I viss utsträckning torde bistånd med sådana upplysningar kunna erhållas genom vederbörande markägare, skogsvårdsstyrelsernas personal eller ombud vid virkestaxeringarna eller genom andra skogstjänstemän i orten. Sådana uppgifter införas för varje avverkare i särskild blankett, med angivande av sättet för deras beräkning eller införskaffande.

Det åligger taxeringsnämnderna att på begäran biträda de uppgiftsskyldiga med råd och anvisningar rörande uppgifternas avfattande.

De insamlade, kontrollerade och, i mån av behov, rätade och kompletterade uppgifterna skola av taxeringsnämnderna senast den 15 maj 1937 insändas till statistiska centralbyrån. Med blanketterna skall ett å tjänstens vägnar lämnat intyg, att uppgifter inkommit från de uppgiftsskyldiga inom vederbörande taxeringsdistrikt, eller, i annat fall, förteckning å de uppgiftsskyldiga, för vilka dylika felas, jämte ungefärliga beräkningar rörande av desamma bedrivna avverkningar enligt vad ovan förmälts.

Det är för värdet av hela avverkningsundersökningen av mycket stor betydelse, att taxeringsnämnderna utföra det dem åliggande uppdraget med omsorg och noggrannhet. Endast under denna förutsättning kan man förvänta, att materialet ifråga om fullständighet och tillförlitlighet skall vara i ett sådant skick, att det efter bearbetning och sammanställning kan tjäna det avsedda syftet: att giva en fullgod bild av avverkningarnas omfattning i olika delar av landet. Den granskning, som utföres ute i taxeringsdistrikten, är effektivare och leder lättare till önskat resultat, än den, som efteråt måste utföras av statistiska centralbyrån.

Ersättning till taxeringsnämnderna.

I den kostnadsberäkning, som upprättats för avverkningsundersökningen, har hänsyn tagits till att taxeringsnämnderna skola åtnjuta viss ersättning för besväret med insamlandet och granskningen av det för undersökningens genomförande behövliga materialet. Man har därvid förutsatt, att nämnda ersättning skall utgå med 15 öre per blankett, som avfattats i enlighet med ovan angivna riktlinjer, samt att densamma skall utbetalas efter avslutandet av arbetet med undersökningsmaterialets införskaffande.

Utkast till statistisk uppställning rörande
Brukningsdelarnas och landarealens fördelning på brukarekategorier,
storleksgrupper och ägoslag.

Utkastet till tabell-blankett är i liggande folioformat och med 21 kolumner och 13 rader för varje län eller område. I A4-format skulle den knappast bli läsbar, och därför återges den här endast genom en beskrivning.

Kolumn 1: Län (o.a. områden), brukarekategorier och storleksgrupper efter åkerareal:

X län:

Allmänheter (rad 1);

Aktiebolag (r 2);

Övriga enskilda brukare (med fördelning på storlek efter åkerarealen, r 3-12):

-1 ha, 1-2 ha, 2-5 ha, 5-10 ha, 10-20 ha, 20-30 ha, 30-50 ha, 50-100 ha, 100- ha,

Summa (r 12);

Totalsumma (r 13).

Över kolumn 2-19: Självägande, och över kolumn 20-21: Utarrenderade

För "Självägande":

Antal brukningsdelar (kol 2);

Antal brukningsdelar med skog (kol 3);

Därav med nedanstående skogsmarksinnehav i ha (kol 4-15):

Intill 10 ha, 10-25 ha, 25-50 ha, 50-100 ha, 100-200 ha, 200 ha och däröver. (Varje storleksgrupp upptar två kolumner med antal resp. skogsmarksareal i ha);

Summa skogsmark i ha (kol 16);

Åker och trädgård i ha (kol 17);

Äng i ha (kol 18);

Övrig mark i ha (kol 19)

För "Utarrenderade":

Antal brukningsdelar (kol 20);

Skogsmark i ha (kol 21).

Tillägg till denna avskrift av utlåtandet

I olika utredningar, propositioner o.l. har man flitigt refererat till detta utlåtande av 1936 års skogsutredning. Dock har utlåtandet varit mycket svåråtkomligt, och det har t.ex. mig veterligt inte funnits på något bibliotek – inte ens på Riksdagsbiblioteket – men väl på Riksarkivet³ och i Skogsstyrelsens arkiv. Det visade sig där att utlåtandet är en utskrift på skrivmaskin som mångfaldigats genom avskrifter på skrivmaskin. Den här avskriften är gjord efter den avskrift som finns hos Skogsstyrelsen i Jönköping.

Skogsutredningen bestod av två utredningsmän tillsatta den 30 juli 1936, nämligen kanslichefen i statens jordbruksnämnd, byrådirektören Nils Malmfors (som var både jur. och fil. kand. samt civilingenjör!) och ledamoten av riksdagens andra kammare, hemmansägaren m.m., sedermera statsrådet, Gerhard Strindlund i Skedom. Sakkunniga i utredningen var ordföranden i Skogsägareföreningarnas riksförbund, ryttmästaren Nils Berg, jur. lic., sedermera jur. dr, statsrådet m.m, Gunnar Hedlund, direktören i Munksunds AB, jägmästaren Bure Holmbäck, landstingsmannen, länsskogvaktaren Wiktor Jansén, ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören Hemming Sten och direktören i AB Iggesunds bruk, civilingenjören Gunnar Sundblad.

Efter remissbehandling av utredningens ”utlåtande” lade jordbruksministern Axel Pehrsson-Bramstorp en proposition nr 148 den 26 februari 1937 med hemställan om att riksdagen skulle besluta 1) om ny riksskogstaxering enligt i huvudsak de föreslagna riktlinjerna och 2) om den föreslagna provundersökningen angående möjligheterna att erhålla en fortlöpande avverkningsstatistik samt 3) att för Riksskogstaxering och avverkningsstatistik för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 100.000 kronor. Propositionens förslag biträds av jordbruksutskottet i utlåtande nr 46 den 6 april 1937. Riksdagens båda kamrar ger sitt bifall utan diskussion den 24 och 25 april samma år.

Den 18 september 1937 utsågs särskilda sakkunniga ”att inom jordbruksdepartementet biträda med handläggning av frågor rörande riksskogstaxering och avverkningsstatistik”, nämligen chefen för Statens skogsförsöksanstalt, professorn Henrik Hesselman, tillika ordförande, professorn vid Skogshögskolan Tor Jonson, vice ordförande, jägmästaren hos Stora Koppar-

³ Handlingar vid konselj den 26 febr. 1937, jordbruksdepartementets ärenden, prop. nr 148.

bergs Bergslags AB Magnus Nordquist, länsjägmästaren i Västmanlands län Edvin Nyblom och byråchefen i Domänstyrelsen, sedermera landshövdingen, Erik Lindeberg. De sakkunniga kallade sig "1937 års riksskogstaxeringsnämnd". Riksskogstaxeringens fältarbete startade sommaren 1938, och har sedan dess – i enlighet med 1936 års skogsutrednings förslag - bedrivits fortlöpande.

Statistiska centralbyrån (SCB) genomförde den föreslagna provundersökningen av skogsavverkningen i riket i samband med virkesdeklarationerna till skogsaccis av virke som avverkats under 1937. Särskild kungörelse angående denna (nr 929) hade utfärdats den 3 december 1937. Redogörelser för undersökningens resultat lämnades år 1940 i två av SCB:s meddelandeserier och i Svenska Skogsvårdsföreningens tidskrift. SCB säger med anledning av att andelen icke accispålagat virke var mycket lågt (0,6 %), att den andelen sannolikt är för låg. Man säger därför, att det tycks "vara svårt att av undersökningen draga någon bestämd slutsats i frågan, huruvida en bearbetning av det till skogsaccis deklarerade materialet skulle vara tillräckligt för vinnande av tillräcklig kännedom om landet saluavverkning av skog". SCB gör dock – märkligt nog – ingen samlad genomgång av de felkällor som vidlåder undersökningen. Några fortsatta undersökningar enligt den här metoden kom inte till stånd, dock ej av metodskäl utan på grund av att under krigsåren avverkningen av timmer, massaved och brännved reglerades av staten. – Frågan om en avverkningsstatistik väcktes till liv först 1947 genom en riksdagsmotion av Hemming Sten, som ju varit sakkunnig i 1936 års skogsutredning. Motionen fick till följd att "Skogsstatistikutredningen" tillsattes den 22 september 1949 med statssekreteraren Gunnar Lange som ordförande. Utredningen avgav sitt betänkande med förslag angående "Utformningen av den skogliga statistiken" (stencil, 90 s.) den 24 januari 1952, och hade kommit fram till att stubbinventering vid riksskogstaxeringens fältarbete var den metod som bäst svarade mot de olika krav och önskemål som ställdes på en avverkningsstatistik. Proposition (1952:118) läggs i mars 1952, och riksdagsbehandlingen – med bifall till förslaget – är klar i slutet av maj. Från fältsäsongen 1953 har sedan stubbinventering utförts i riksskogstaxeringen.

Uppsala i januari 2010

Gustaf von Segebaden